

URMAS VAINO:

mis seal
salata, olen
Tartu Ülikooli
fänn!

VÄLISMAALASED
SAID KAUAOODATUD
TEENUSKESKUSE

ABITURIENT KÄIS
ÕPPEPROREKTORI
TÖÖVARJUKS

SUHTLEMINE AITAB
TAASTUDA VAIMSE
TERVISE MUREDEST

Tulukesed sütitavad lootust

Novembri saabudes on kuldne sügis ja viimseidki suve meenutavad märgid tänava- ja looduspildist kadunud. Hommikune äratus kärgatab kõrvu, kui akna taga valitseb veel pilkane pimedus. Pimedus, pimedus, pimedus – see on alati iseloomustanud novembrikuud. Suve viimased soojad tuuled on muutunud külmaks ja jõuludega kaasnev sära jõuab südameisse alles detsembris.

Kommertslik jõulukaunistustest kriiskav valgus kaubanduskeskuste ja kohvikute akendel on iga aastaga hakanud paistma üha varem. Sel aastal vahetati Kvartali keskuse lillepiltidega stendid vilkuvate tulukeste vastu oktoobri eelviimasel nädalavahetusel. Varem pidasin seda jaburaks ja eelkõige kaubandustrikkiks, mille mõte on inimesi varem ostlema meelitada. Sel aastal vaatasin asja esimest korda teise pilguga.

Oktoober oli vaimse tervise kuu, mille eesmärk on teha teavitustööd ja kinnistada ühiskonnas arusaama, et oma psüühika eest hoolt kanda on täpselt sama tähtis, kui füüsilisele tervisele tähelepanu pöörata.

Selles ajakirjanumbris saab lugeda Dagmar Narussoni doktoritööst, mis puudutab vaimse

MARI EESMAA
UT toimetaja

FOTO: ANDRES TENNIS

tervise temaatikat. Üks tahk, mida Narusson oma töös uurida ei jõudnud, kuid mis temas palju huvi tekitas, oli lootus. Intervjuusid tehes mõistis ta, et eestlased suhtuvad lootusesse skeptiliselt. Talle öeldi nii: «Kui teised ei julge loota, siis miks mina peaks seda tegema?», «Tahaks loota, aga ei oska ...», «Lootusest rääkimine on kui tuleviku ärasõnumine.».

Lootmisel on aga suur jõud, mis peaks inimesi innustama edasi paremuse poole pürgima. See ei pea alati tähendama jõudmist kõige kiiremini kõige kõrgemale või kaugemale. Küll aga võiks mõelda, et isegi kui

praegu on pime ja külm, tulevad varsti jõulud koos valge lume ja lähedaste inimestega. Võiksime tunda rõõmu eelseisva üle!

Ehk ongi hea, et pimedust peletavad sähvid ja sätendavad tulukesed jõuavad silme ette juba praegu. Seda enam, et suurem osa inimesi näeb päevavalgust vaid kontori- või kooliaknast. Kirkad tuled võivad möödakäijais tekitada lootuse, et kohe-kohe tuleb ilus jõuluaeg, mil traditsiooniliselt pühendatakse rohkem aega perele ja lähedastele, visatakse nurka kooli- ja töökohustused ning süüakse südamerahuga end mandariinidest, piparkookidest ja verivorstidest priskeks. UT

10 KOLUMN
Gert Prants tutvustab spordiklubi uue kuvandi loomise tausta

12 PERSOON
Urmas Vaino siiras huvi Tartu Ülikooli vastu nakatab ka televaatajaid

16 AKTUAALNE
Välismaalased said kauaoodatud teenuskeskuse

18 AKTUAALNE
Oktoobri lõpus valiti valdkondadele uued juhid

22 INTERVJUU
Teadusajaloolane Erki Tammiksaar tutvustab järgmisel aastal ilmuva juubeliraamatu sisu

25 REPORTAAŽ
Treffneri abiturient käis Aune Valgu töövarjaks

28 TUDENGID
Üliõpilased ei käi kooli kõrvalt tööl ainult raha teenimiseks

30 REISIKIRI
Keelekursused maalilisel lirimaal

34 TEADUS
Kui venevatest soodest paiskub õhku rohkelt süsihappegaasi

36 TEADUS
Oskuslik suhtlemine toetab taastumist vaimse tervise probleemidest

40 AJALUGU
Üliõpilasi kasutati pärast sõda tasuta tööjõuna

42 ESSEE
Meediavaldkond ei saa areneda isevoolu teed

44 Järelehüüe, doktoritööd, stipendiumid, teated, tunnustusavaldused ja juubelionnitlused

51 KEELENURK
Miljon+ tööruhm pakub asendusi eerima-tegusõnadele

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. • Kontakt: Ülikooli 18-102, 50090 Tartu; 737 5686, 5802 8827; ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Leia meid sotsiaalmeediast aadressil www.facebook.com/universitastartuensis.

Vastutav väljaandja Kristina Kurm, **peatoimetaja** Merilyn Merisalu,

toimetaja Mari Eesmaa, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetajad** Külli Pärtel, Merily Šmidt ja Helika Mäekivi, **kaanefoto** Kairit Leibold / ERR, **küljendaja** Margus Evert, **trükk** Ecoprint. Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetuses lubab neid kasutada ainult eelneval kokkuleppel koos viiteta autorile ja Universitas Tartuensisele. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. **Kolleegium:** Maja Vadi (esimees), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul ja Egert Puhm.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 29. novembril 2019.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint

Suurejooneline linnaruumi ja tähistaevast haarav

valgusmäng «Tartu vaim»

toomkiriku tornidel 30. novembril kell 17.30

Moodsa video- ja lasertehnoloogia abil ilmub vaatajate silme ette ülikooli ja Eesti ajalugu.

100.ut.ee

SADA AASTAT EESTIKEELSET ÜLIKOOLI

Veronika Kalmus valiti Euroopa Akadeemia liikmeks

Ühiskonnateaduste instituudi sotsioloogia professor Veronika Kalmus valiti Euroopa tippteadlasi ühendava Academia Europaea liikmeks.

Kalmus ütles, et tema jaoks tuli liikmestaatus suure üllatusena: filmi-, meedia- ja visuaal-uuringute valdkonda kuuluvad tema suurimad eeskujud ja valdkonna tipud nagu Göran Bolin, Nick Couldry, Uwe Hasebrink, Andreas Hepp, Sonia Livingstone jt.

«See on mulle väga suur au ja kindlasti suurendab meie vastne esindatus ka instituudi rahvusvahelist nähtavust,» sõnas ta.

Kalmus rääkis, et Academia Europaea liikmete peamine kohustus on osaleda aktiivses dialoogis poliitikakujundajate ja avalikkusega, et aidata laiemalt väärtustada Euroopa teadust. Näiteks osalevad selle liikmed sageli eksperdina nõuandvates kogudes. Väga tähtis on ka interdistsiplinaarse ja rahvusvahelise teadustöö edendamine.

Liikmeks valitakse akadeemilise silmapaistvuse eest oma valdkonnas. Uusi kandidaate saavad nomineerida kaks Academia Europaea liiget ühiselt. Kandidaatide hulgast teeb valiku erialakomitee, võttes arvesse eelkõige

kandidaadi isiklikku originaalset panust teadusesse. Valiku kinnitab akadeemia nõukogu.

Academia Europaea on valitsusväline assotsiatsioon, mis tegutseb rahvusvahelise teadusakadeemiana. «Euroopa akadeemia» kontseptsioon esitati 1985. aastal Pariisis Euroopa teadusministrite kohtumisel. Seejärel korraldas Kuninglik Selts 1986. aastal Londonis teadlaste, ühiskonnategelaste ja poliitikute osavõtul kokkusaamise, kus idee leidis lõpliku heakskiidu. Akadeemia asutamiskoosolek toimus 1988. aasta septembris Cambridge'is. ●

FOTO: ANDRES TENNIS

LIIKUMISLABORI PROJEKTI VASTU ON HUVI TUNDNUD KA TEISED RIIGID.

Liikumislabori algatus pälvis suure tunnustuse

TÜ sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi liikumislabori algatus «Liikuma kutsuv kool» võitis üleeuroopalisel auhinnakonkursil «#BeActive» esikoha.

«Liikuma kutsuv kool» kandideeris Euroopa Komisjoni konkursil auhinnale «#BeActive Education», millega tunnustatakse haridusvaldkonna spordiettevõtmisi. Selle eesmärk on tõsta esile projekte, kus kooli või lasteaias kehalise kasvatusena ja liikumisõpetuse tundide kõrval on ellu viidud ka muid programme, et innustada noori liikuma.

Liikumislabori eestvedaja Merike Kulli sõnul oli selline tähelepanu Eesti koolide tegevusele väga tore üllatus.

«On rõõmustav, et paljudes koolides muutub liikumine üha loomulikumaks koolipäeva osaks, ja hea meel on ka selle üle, et meie koolides toimuvad muutusi märgatakse ja tunnustatakse lausa väljaspool Eestit,» ütles Kull.

Liikumislabori projekti vastu on huvi tundnud ka teised riigid. Juba on kogemuste jagamiseks ja uute lahenduste otsimiseks alustatud koostööd näiteks Soome, Norra, Leedu, Islandi, Taani ja Ühendkuningriigiga.

Tulevast aastast alates soovivad «Liikuma kutsuva kooli» eestvedajad koos koolidega pühendada tähelepanu ka õpetajate liikumisrõõmule, samuti leida koos vanemate klasside õpilastega lahendusi, mis kõnetaksid ka neid.

Euroopa Komisjoni auhinnakonkursiga «#BeActive» tunnustatakse kohaliku tasandi spordi eestvedajaid ning silmapaistvaid kooli- ja töökohaspordi ettevõtmisi.

Eesti on konkursi «#BeActive» parimate seas viie aasta jooksul juba neljandat korda. Varem on oma kategoorias tunnustuse saanud heategevuslik «Laste teatejooks», Eesti Energia siseterviserada ja Rimi Eesti. ●

Mark ja münt

19. novembril kell 12 esitletakse TÜ muuseumi valges saalis rahvusülikooli 100. aastapäeva puhul välja antavat postmarki ja mälestusmündi.

Nii mälestusmündi kui ka margi autor on kunstnik Indrek Ilves, kes on lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia graafilise disaini eriala ning töötanud disainerina ja loonud postmarke.

Kaheeurone mälestusmünt «Rahvusülikool 100» on erikujundusega käibemünt, mille numbriküljel on tavapärane, kuid rahvuslikul küljel on kujutatud Tartu Ülikooli peahoone. Münti tiraaž on üks miljon, sh 17 500 münti on pakendatud meenetootena müntikaardi sisse.

Postmargi «Rahvusülikool 100» nimiväärtus on 1 euro ja 50 senti, s.o rahvusvahelise lihtkirja tariif, millega saab saata kirju üle maailma. Margi tiraaž on 20 000 ja see on trükitud trükikojas Vaba Maa. Koos postmargiga ilmub esimese päeva ümbrik ja kasutusel on ka esimese päeva tempel.

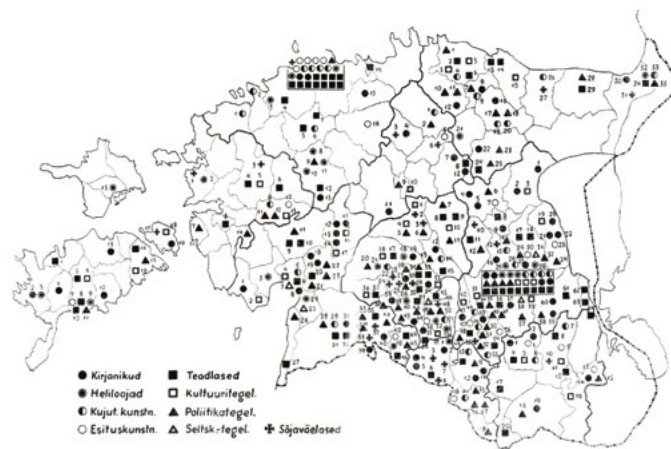
Rahvusülikooli sajandale aastapäevale pühendatud mälestusmündi emiteerib Eesti Pank ja postmargi annab välja Eesti Post. ●

Eesti saab esimese rahvusatlase

12. novembril kell 17 esitletakse Eesti Rahvusraamatukogus Eesti rahvusatlase ja avatakse põnev kaardinäitus.

TÜ geograafide ja Regio kaardimeistrite koostööna valmiv rahvusatlas võtab kokku meie kartograafilise pärandi ja näitlikustab praegust kartograafilist oskusteavet. See on esimene omalaadne atlas ning põnev teatmeteos, kus on nii vanadel kui ka uutel kaartidel kirjeldatud Eesti viimase saja aasta arengut.

Atlases on ligi pool tuhat temaatilist Eesti kaarti, mis pärinevad eri ajajärkudest. Koos lisatud selgitustega aitavad need mõtestada meie aja- ja kultuurilugu. Rahvusatlas on kõigile huvilistele abiks Eesti tundmaõppimisel ja näitab kartograafia võimalusi kirjeldada väga mitmekesiseid nähtusi.

AUGUST MIKSI 1938. AASTAL KOOSTATUD KAARDIL ON KUJUTATUD ESTI ELIIDI SÜNNIKOHAD.

Kaardid on koondatud 36 teema alla, kus tutvustatakse näiteks Eesti piiri kujunemist, kõrgussuhteid, kliimat, eestlaste päritolu, rahvaluulet, religiooni ja Eesti tõmbekeskusi.

Tõsiste teemakaartide kõrval leiab atlasest kaardid ka

muiasvägilaste tegutsemiskohtadest, kama ja verivorsti levikust Eestis ning ühissaunade paiknemisest 1960. aastatel. Iga teemapeatükk lõpeb uue, tänapäeva kajastava kaardiga.

Rahvusraamatukogus avataval näitusel esitletakse rahvus-

Novembris algavad kaplanitunnid

Alates novembrist ootab Tõnu Lehtsaar ülikooli töötajaid iga kuu kolmandal esmaspäeval toimuvasse kaplanitundi «Midagi hingele».

Lehtsaare senine töö ülikooli töötajate nõustaja-kaplanina on näidanud, et ülikoolirahvas vajaks ka laiemaid vestlusringe. «Üsna palju on pingeid, rahu- tust, kiirustamist ja ebakindlust. Seepärast tuli mul mõte rääkida inimestele midagi toetavat ja positiivset, mis tooks nad argimuredest välja,» ütles Lehtsaar.

Igas kaplanitunnis käsitletakse üht teemat. Näiteks esimeses tunnis «Usalduse anatoomia» selgitab Lehtsaar, mis on usaldus, milliste tingimuste vastab usalduslik suhe, mis võib usalduse hävitada ja kuidas seda taastada.

Detsembri kaplanitund on aga pühendatud rahutundele. Lehtsaar rõhutab, et tegu pole ainult kitsas mõttes emotsiooniga, vaid sellel on palju laiem tähendus.

«Ideid on palju, aga kindlasti küsin ka inimestelt, mida nemad sooviksid kuulda. Iga kohtumise esimene pool tundi räägin valitud teemal ja ülejäänud aja saan vastata küsimustele või osaleda sügavamas arutelus,» sõnas Lehtsaar.

Kaplan loodab, et iga inimene saab nendel kohtumistel huvitavaid ja kasulikke teadmisi, mis pakuvad midagi hingele.

Selle aasta kaplanitunnid on ülikooli peahoones senati saalis 18. novembril ja 16. detsembril lõunapausi ajal kella 12.15–13.00. ●

Seljakotis maailm jõuab Tartusse

27. novembril jõuab Tartu Ülikooli loodusemuuseumisse tagasi muuseumi oma näitus «Maailm seljakotis. 100 aastat loodusteaduslikke ekspeditsioone», mida on alates aprillist saanud vaadata Tallinna loomaaias.

Rahvusülikooli juubelile pühendatud näituse moto on president Lennart Meri

sõnad «Maailm on väärt, et teda enam kui kord avastatakse». Nii annabki see ülevaate Eesti loodusteaduste arengusuundadest viimase saja aasta jooksul korraldatud ekspeditsioonide kaudu.

Näitusele valitud lugudest selgub, kuidas kujunevad loodusteaduslikel retkedel kogutud materjalide ja tead-

GEOLOOGIDE 1974. AASTA VÄLIPRAKTIKA TÕVAS.

miste abil ideed liigirikkuse ja looduskeskkonna säilitamise kohta.

TÜ loodusemuuseumi ja botanikaiaia direktori Urmas Kõljala sõnul on Tartu teadlased avastanud ligikaudu 900 liiki. Näitusele üles pandud ekraanil tutvustatakse neid koos leiukohtadega, andes hea pildi sellest, et uurimistöo on viinud meie teadlasi ekspeditsioonidele üle kogu maailma.

«Keskendume näitusel geoloogia, zooloogia, botani-

ka ja mükoloogia valdkonnale, mille ekspeditsioonidelt kaasa toodud materjal talletatakse edasiseks uurimiseks teaduslikes kollektsioonides,» rääkis Kõljalg.

Eri ajajärkude vaimuse toovad näituseküllastaja silme ette arhiivikaadrid ja ajaloolised fotod. Välja on pandud reisidelt pärit esemed, millel on teaduslik väärtus, aga millega käivad kaasas ka põnevad lood. Tegevust jagub väikes-telegi loodushuvilistele, kes

saavad ronida telki ja proovida järele, kui raske on teadlase seljakott.

Näituse kuraatorid on Inge Kukk ja Andro Truuverk ning kujundajad Silver Vahtre ja Margot Sakson. Multimeedia- lahendused on teostanud Allan Zirk, Marko Peterson ja Timo Piirmann. Ekspertidena osalesid näituse koostamisel Mare Isakar, Urmas Kõljalg, Kadri Põldmaa, Ülle Reier, Villu Soon, Ave Suija ja Kai Vellak. ●

Tehnikahuvilised Robotexil

Iga-aastane robootikafestival Robotex toob novembri lõpus kokku tuhanded robootika-, teaduse- ja tehnikahuvilised.

Õpilased, üliõpilased, insenerid ja ettevõtjad saavad kuulata robootikaspetsialistide ettekandeid ja tehnoloogiaudiseid, ehitada roboteid ning osaleda nendega võistlustel. Korraldatakse hulk põnevaid töötube.

TÜ-d esindavad festivalialal arvutiteaduse instituut, tehnoloogainstituut ja Teadusbuss. Huvilised võivad muu hulgas tutvuda maagilise peegli, kõneroboti, masinägemise ja virtuaalreaalsuse võimalustega.

Töötubades lastakse proovida üliõpilaste loodud arvutimänge ja katsetada oma oskusi laser-takistusrajal.

Kolmepäevasel festivalil toimuvad ka rahvusvahelised robotivõistlused, millel saavad osaleda kõik, olenemata vanusest või tehnilisest tasemest.

Algajad võistlevad robotimudelite esitlemises, joonejärgimises ja sumorobotite jõukatsumises.

Kesktaseme võistlejad panevad end proovile keerulisemates ülesannetes, kus tuleb arvestada ka takistuste või labüürindiga. Rallikrossilaadisel võistlusel

võrreldakse robotite kiirust ja osavust.

Edasijõudnud ehitavad nutikaid majajuhte, programmeerivad oma roboteid loomitsima, püüavad robotit mõtte jõul kontrollida ning võistlevad droonide takistuslennus või korvpallis.

Lisaks saab osaleda ettevõtlusvõistlusel ja tüdrukute tuletõrjevõistlusel.

Robotexi festival toimub 29. novembrist 1. detsembrini Tallinnas Saku suurhallis. Võistlejad saavad registreeruda 15. novembrini veebilehel robotex.international. ●

Gustav Adolfi päev Academia Gustaviana 387 6. novembril

Kell 16.00–17.30

Loengud (inglise keeles) Jakobi 2 aud 114

Dick Harrison, Rootsi ajaloolane, Lundi Ülikooli professor
„Euroopa monarh. Gustav Adolf ja suurriigi esiletõus Põhja-Euroopas“

Meelis Friedenthal, Tartu Ülikooli raamatukogu teaduskeskuse
Läänemere regiooni intellektuaalse ajaloo vanemteadur
„Rändavatest ideedest. Akadeemilise rände mõned praktilised ja teoreetilised aspektid varauusajal“

Kell 17.45

Lilled asetamine Johan Skytte monumendi ja Gustav II Adolfi mälestusmärgi juurde

Kell 18.30

Etendus ülikooli aulas

Kuningas Gustav II Adolf ja kuninganna Kristiina aegsete tantsudega esineb Tartu vanatantsuansambel Saltatriculi ajastukohastes kostüümides

Kontsert on tasuta

*
Tartu Ülikool, Tartu Ülikooli skandinavistika osakond,
Rootsi Suursaatkond Eestis ja Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis

Kõik huvilised on oodatud!

Rahvusülikooli 100. aastapäeva piduõhtu

Tuleviku juured

30. novembril kell 20
Eesti Rahva Muuseumis

Lauri Liiv Swing Band, Tõnis Mägi, Jarek Kasar ja teised muusikud
Tanel Jonase kontsertlavastus
Õhtujuhid Saara Pius ja Priit Loog

Piletid Piletilevis

100.ut.ee

SADA AASTAT
EESTIKEELSET
ÜLIKOOLI

Minu, sinu ja meie

Septembri lõpus esitles Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi oma uut kuvandit. Seniste sinivalgete tunnusvärvide asemel tunneb spordiklubi nüüdsest ära mustvalge sümbolika järgi, kus rõhk on sportlaste kodulinnal Tartul.

Tartu Ülikool on rikkaliku ajaloo ja laia haardega tipporganisatsioon, mis liidab kümneid tuhandeid inimesi. See on Eesti üks kaubamärke, Tartu ja Eesti visiidikaart.

Väärikas on paljude meelest parim sõna iseloomustama õppeasutust, kus on haridust antud peaaegu 400 aastat. Tartu Ülikoolile omast sinivalget värvikombinatsiooni teavad väga paljud.

Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi on esindanud spordimaailmas Tartu Ülikooli värve oma asutamisaegast peale ja teeb seda ka edaspidi. Nüüdisaegses maailmas, kus tahes-tahtmata tuleb silma paista, peame oma esindusülesannet täitma senisest veelgi ambitsioonikamalt. Vaikselt oma asja ajades võib pildilt lihtsalt välja jääda. Vajaduse korral tuleb valida uus rüü, mis on piisavalt lihtne, ent samal ajal stiilne ning annab võimaluse kõigest teistest eristuda.

Spordiklubi kuvandi värskenduskuuri alustasime küsimuste sõnastamisest. Arutasime uue logo autori, kunstnik Martti Poomiga, mis oleks ühine nimetaja meie sportlastele ja mis kõnetaks iga inimest Tartus. Kas üldse leidub midagi, mille eest nad kõik ühtselt seisaksid? Sedalaadi küsimusi oli meil veel terve hulk.

FOTOKOOGU

GERT PRANTS

Tartu Ülikooli Akadeemilise Spordiklubi juhataja esimees

Meie uus mustvalge logo koos oma iga-aastase lisavärviga pakub kõigeiks selleks palju võimalusi. Logo, millelt saab välja lugeda nii ülikooli sambad, eestikeelse lühendi TÜ kui ka ingliskeelse UT, on justkui optiline illusioon.

Kõik algab sellest, et meil on Tartu Ülikool ja Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi. Visuaalses keeles tähendab see, et need oleks nagu ühe keha kaks jäset. Kummalgi on oma ülesanne ja ka isemoodi käitumisloogika.

Akadeemiline inimene on sportlasest või spordifännist laias laastus väga erinev. Juura-, meditsiini- või filosoofiatudengit ei pruugi me väga tihti dressides ringi liikumas näha. Võiks isegi öelda, et akadeemiline ja spordiringkond on kaks eri asja, justkui käsi ja jalg, kuid nende ühised märksõnad on *akadeemiliselt viisakas* ning *nüüdisaegselt vaba*.

Sellepärast võttiski spordiklubi ette eraldumise Tartu Ülikooli märgi alt. Tartu Ülikooli sport ei jää ju ainult ülikooli piiridesse, vaid esindab kogu Tartu linna sporti. Muu hulgas tähendab see, et sihtrühm pole ainult üliõpilased, ülikooli töötajad ja sportlased, vaid kogu linna-rahvas, olenemata soost, vanusest või kodusest keelest.

Pilt on kirju, kuid ühine nimetaja on mustvalgelt üks: Tartu. See saigi valitud kogu tunnusemärgi põhjaks, sest see ei eelda omaksvõtmisel mingeid eelistusi. Ei eelda, et sa oleksid kunagi käinud Tartu Ülikoolis või mõnes muus

Tartu kõrgharidusasutuses. Ei eelda, et su lemmikala oleks just korvpall, meedia või maastikuarhitektuur.

Ole sa ametilt DJ, poemüüja või prügi-mees, sinu linn on Tartu ning selle arengus oled sama tähtis lüli kui need, kes sporti tehes meie uut logo kannavad. Iga inimene saab olla täpselt sellisena, nagu ta on, osake linnast – omaenda Tartust.

Uue logo ümber on tekkinud väga mitmekihiline ruum. See ei vaja tõlkimist, sest lühendite TÜ ja UT kombinatsioonid tulevad mänglevalt välja ega unusta ära ka akadeemilist maailma. Põhivärve musta ja valget hakkab saatma igal aastal vahetuv eritoon. Nagu aastad pole vennad, pole ka värvid aastast aastasse ühesugused.

Uus kujundus loob võimaluse spordiklubi imago pidevaks arenguks ja värskena püsimiseks. Nüüd jääb vaid loota, et nii linnarahvas, üliõpilased kui ka sportlased seisavad ühiselt ühe märgi all, nagu tehakse seda näiteks Stanfordis, Californias või Duke'is.

Sport ja akadeemiline elu liiguvad igal pool üha enam käsikäes. USA üliõpilaspordi süsteem näitab, et neid kahte maailma on võimalik ühendada. 2014. aasta Eesti parim meessportlane Rasmus Mägi ütles toona tiitlit vastu võttes, et tänapäeval on andekus – eelkõige spordis – saanud füüsilise mõõtme, aga kehakultuur ei eksisteeri ilma vaimukultuurita.

Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi pakub aastast aastasse üha enam võimalusi haridust omandada ja sportida. Klubi ühendab laia ringkonda: spordimaailma tippu, üliõpilasi, harrastajaid, noori ja vanu. Ta ühendab Tartut. Uute ideedega Tartu Ülikoolile spordiliini pidi au ja kuulsust toov uus mustvalge kuvand on minu, sinu ja meie. UT

REPLIIK

Spordiklubi ja Delta keskus on erandid

Spodiklubile on tähtis kujundada enda ümber Tartus võimalikult suur kogukond, mitte keskenduda kitsalt vaid akadeemilise taustaga kliendile. Seadsime uue imago loomisel eesmärgiks jõulise, energiat täis ja sportmängulise meeleolu. Praeguse TÜ stiiliraamatuga ei olnud võimalik soovitud tulemust saavutada ja seepärast otsustasime luua iseseisva visuaalse keele.

Selle juures oli minu jaoks tähtis mõelda välja, kuidas kaks kaubamarki omavahel suhestada ja kuidas uus spordiklubi märk esindaks väärilt Tartu Ülikooli. Me ei kasuta kaht märki kõrvuti, vaid hoiame neid infot esitades eraldi. Spordiklubi logo on alati ülal ja ülikooli märk all.

Olen väga rahul sellega, kuidas kunstnik ja idee autor Martti Poom spordiklubi kujutas ja kuidas ta löi ühendava ikooni peale spordialade piktoogrammide süsteemi. Hea meel on näha, kuidas Ivo Hunt loodud stiili kasutab, ja uues kuues sõnumeid on tõesti toredalt palju. Minu jaoks on väga tähtis, et kujunduslahendused oleksid sisutootjatele abistav tööriist, mitte piirav keeldude süsteem – kuid seejuures ei tohi kvaliteedis järeleandmisi teha.

Akadeemiline spordiklubi ja Delta keskus on kaks näidet sellest, kuidas luuakse Tartu Ülikooli sees erilahendused projektidele või asutustele, millel on tugevalt eristuvad vajadused.

Selliste projektide jaoks moodustatakse eraldi töörühm, kuhu kuuluvad kõigi asjaosaliste esindajad ja erialaspetsialistid. Töörühm töötab ühtse meeskonnana alates vajaduse analüüsist kuni lõpliku kujunduse kinnitamiseni.

Tuleb siiski rõhutada, et ülikool jääb oma keskses disainikeeles ka edaspidi tuttavate kujunduslahenduste juurde, spordiklubi ja Delta on erandid. Küll aga on 2020. aastal plaanis TÜ stiiliraamatut veidi täiendada. ●

AADI TEGOVA

visuaalmeedia talituse loovjuht

TARTU ÜLIKOOI SPORT EI JÄÄ JU AINULT ÜLIKOOI PIIRIDESSE, VAID ESINDAB KOGU TARTU LINNA SPORTI.

Urmas Vaino emotsionaalne side Tartu Ülikooliga

PERSOON

Selle aasta sügist iseloomustav rahvusülikooli juubelihõng jõuab *alma mater*'ist väljapoole ETV saatesarja «Rahvusülikooli sajand» kaudu. Saatejuht Urmas Vaino karisma ja siiras huvi Tartu Ülikooli vastu nakatab ka televaatajaid.

MARI EESMAA
mari.eesmaa@ut.ee

Vaino räägib, et enne sarja tegemist ei olnud tal Tartu Ülikooli kohta põhjapanevaid arvamusi, kuid nüüd on temast saanud lausa fänn. «Pean tunnistama, et sõna *fänn* on mulle tegelikult vastukarva. See on kuidagi higine ja õllene, aga mis seal salata, vale see ei ole – olen Tartu Ülikooli fänn!»

Varem oli ülikool temani jõudnud vaid siin õppinud sõprade-tuttavate kaudu. Üksnes veidi tugevam kokupuude tekkis siis, kui üks ta lastest magistriõppesse astus.

«Kuid mis sel lapsevanemal ikka ülikooliga pistmist on? Mina tegelesin rohkem kolimise kui õppega,» märgib Vaino.

Nüüd on tema suhe ülikooliga hoopis teine. Tal on keeruline nimetada üht erilist põhjust, kuid tema hinnangul on ülikooli üks peamistest võludest see, et iga siin õppinu kannab selle mõju endaga kaasas omal moel.

«Maailmas on väga palju Tartu Ülikooli – sama palju, kui on vilistlasi. Muidugi on asju, mida kõik näevad ülikooli juures samamoodi, näiteks peahoonet ja selle kuut sammast, aga inimesi panevad tegutsema eri asjad,» arutleb Vaino.

Ise ta Tartus õppinud ei ole ning mõnikord on ta mõlgutanud ka kahetsusmõtteid, et on ühika- ja tudengielust ilma jäänud. Sarja tehes mõistis ta, et see kogemus on kindlasti tähtis, kuid TÜ väärtuslikkust tuleb mõõta hoopis teises skaalas.

ÜLIKOOI JÄLG ON KÕIKJAL

«Ülikool on muu hulgas koht, kuhu tullakse oma ambitsiooni või kutsumust täide viima. Nii oli see rahvusülikooli loomise ajal, kui professoritest oli vajaka, ja ka nõukogude ajal. Kroonijuveelid on Juri Lotman ja Rein Taagepera. See kõik on siin kogu aeg juhtunud, aga ma lihtsalt >>

» polnud sellele varem mõelnud,» tõdeb ta ning loodab, et saatesari toob selle väärtuslikkuse ka vaatajani.

«Tartu Ülikool on eesti edu *back office*. See on miski, mis väljastpoolt vaadatuna ei paista kohe silma, nagu postiteenus: paki saab kätte, aga selle teekonda ei näe. Ma ei taha öelda, et Tartu Ülikool ei ole väljapaistev, vaid et see hoiab töös kogu ühiskonna süsteemi. Selline privileeg on vähestel riikidel,» mõtiskleb Vaino.

Ta ütleb, et on oma töös näinud väga palju organisatsioone, kuid mitte midagi sellist nagu TÜ. See loob organisatsioonina inimeste jaoks tingimusi ja olusid, et nad saaksid oma unistusi täide viia ja elutööd teha. See on süsteem, mis Vaino hinnangul puudutab kõike.

«Ma ei kujuta ette, kas on valdkonda, kus ei oleks Tartu Ülikooli jälge. Isegi TTÜ ja maaülikool pole puutunud – need lõigati ju otse Tartu Ülikooli küljest ära,» arutleb ta.

Vaino on veendunud, et ülikooli juured on igal pool. Mida kõike ei oleks, kui poleks olnud rahvusülikooli loomise kindlat veendumust ... See olevat lausa mõeldamatu. Ta palub oma sõnade ülepaistatuse pärast isegi vabandust, kuid toob siiski paralleeli loodusteadustega, öeldes, et sama võimatu oleks ette kujutada füüsikat ilma valguseta.

SAADE SÜNDIS KOOSTÖÖVAIMUS

Vaino meenutab, et enne rahvusülikoolist jutustava saatesarja tegemist hoiatati

võttemeeskonda akadeemilise maailma keerukuse ja isepäiste iseloomude eest, kuid midagi sellist ei ole ta kohanud.

«Me oleme võib-olla lasknud rääkida õigetel inimestel ja küsinud õigeid küsimusi, aga see on siiralt öeldes olnud erakordselt meeldiv koostöö!»

Ühe saate jaoks viis võttegrupp ühikasse seal pea nelikümmend aastat tagasi elanud seltskonna, soliidses eas härrasmehed Olav Osolini, Raul Rebase, Mati Vihmani ja Kalev Vapperi.

«Viisime mehed tuppa, kus nad kunagi elasid. Selle intervjuu ajal polnud poolteist tundi võimalust ega ka vajadust midagi küsida,» meenutab Vaino. «Nad lihtsalt rääkisid: kunagisest olimest, pirukatest, pekiviiludest taskus. Väga tore oli näha, kuidas härradel tuli kõike seda meenutades näkku erutusepuna.»

MA EI KUJUTA ETTE, KAS ON VALDKONDA, KUS EI OLEKS TARTU ÜLIKOOLI JÄLGE.

Vaino selja taga on sarja toimetuse ja ülikooli töötajad, kes on teda ülikooli ajaloo ja praeguste tegemistega kurssi viinud. Neid inimesi on umbes poolsada.

Mõistagi käis ta koos võttegrupiga poole aasta jooksul Tartus loendamatu arv kordi. Vaino märgib, et saate tegemine oli otsekui logistiline projekt, ja lisab muheledes, et ülikoolis on küll palju neid, kes pealinna vahet sõidavad, kuid saate tegijad oleksid neile väärivad konkurendid.

«Kui oleks Tallinna ja Tartu vahet sõitjate edetabel, siis me oleks seal kindlasti sees!»

Vaino tunnistab, et see, mis televaatajani jõuab, on vaid killuke saate jaoks kogutud ja salvestatud materjalist. Kui kõik saatesarja osad on eetrisse lastud, on plaanis avaldada ka eetriaia piirangu tõttu välja jäänud intervjuud, mida on tundide kaupa.

«Oleme vaikselt arutanud plaane, mida salvestistega peale hakata. Kindlasti anname need vaataja käsutusse, kuid praegu ei ole veel selge, millisel kujul.»

VAINO ÕPINGUD ELUÜLIKOOLIS

Urmast Vaino ise ei ole Tartu kuue samba kutset tundnud ega siia õppima jõudnud. Ta tunnistab, et tema haridustee on olnud heitlik ja ülikool jäi pooleli. Tallinna Ülikoolis

on ta õppinud sotsiaaltööd ja ettevõtluskoolis Mainor võtnud mitmesuguseid kursusi.

«Õppimise oskus ei ole rattasõit, mis jääb. Kui võtta paus, on hiljem tagasi minna raske. Kõige suurem probleem on see, kuidas õppimist muu elu ja töö kõrvalt korraldada.»

Kui nüüd tekiks võimalus, siis läheks ta õppima ajalugu või psühholoogiat. Tema hinnangul võiks psühholoogia olla ajakirjaniku tööks väga hea stardiplatvorm, sest see selgitab, kuidas inimesed mõtleavad.

URMAS VAINO TÖÖTAS SARJA TEHES LÄB SUURE HULGA TARTU ÜLIKOOLIGA SEOTUD MATERJALE.

Pärast keskkooli pidi Vaino hakkama kohe ise leiba teenima, sest lõpetamise aastal sündis ta perre esimene laps. Juba gümnaasiumi ajal oli ta koos sõbraga teinud diskoritööd ja tantsitanud vilkuvate tulede paistel koolikaaslasiga. Samuti oli neil õnnestunud tantsumuusikat lasta Piritas kunagises baaris Regatt.

Samal ajal hakkas Eesti Raadio avama uut kanalit Raadio 2. Konkursi käigus otsiti diskoreid ja Vaino osutus väljavalituks. Kandideerimiseks pidi esitama saate idee.

«Ehkki saade oli mõeldud ühekordsena, trükiti pealkiri järsku saatekavas ära ja nii hak-

kasingi pihta. See oli muidugi piinlik saade, õnneks seda alles ei ole,» meenutab Vaino.

Sellest, et miski on mäda, andis märku kogenud kolleeg Allan Roosileht. Ta tuletas algajale meelde, et intervjuud ei pea alustama sellega, kus küsitav on sündinud, kasvanud ja koolis käinud.

Toona 19-aastaselt värskel raadiotegelasel Vainol käisid aga jutusaates külas prominentsed isikud: Andrus Vaarik, Hagi Šein, Carmen Mikiver, Siiri Sisask.

«Nad kõik püsisid seal ja rääkisid tund aega!» imestab Vaino tagantjärele. «Ega neil

olnudki sel ajal väga teisi kohti, kus niimoodi rääkimas käia. Nemad ju ei teadnud, kui vana ma olen. Vaatasid, et pikk mees, ja püsisid saates.»

Kaua see piinlik pidu ei kestnud, sest peagi hakkas Vaino tegema ärikanalit, mis tähendab praeguse arusaama järgi sisuturundust.

«Olen reklaaminud seal ka sigarette,» julgeb ta tunnistada. «Tõmbasime eetris suitsu ja rääkisime, kui head need on.» Nüüdseks on needki ajad möödas.

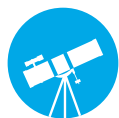
Raadiost järgmine samm oligi ETV, kus Vaino töötab praeguseni.

FOTO: ANDRES TENNUS

PROJEKTJUHT JANIKA HANGO JA KONSULTANT MERLE SOOSAAR PALJASTAVAD, ET KESKUS ON NELJAPÄEVITI LAHTI KELLA 18-NI. NII SAAVAD VÕIMALUSE KA NEED, KES TÖÖPÄEVA SEES ABI KÜSIMA EI JÕUA.

Välismaalaste teenuskeskust oodati kaua

AVASTA

21. augustil avas ukсед välismaalaste teenuskeskus Tartu Welcome Centre, mis pakub uussisserändajatele nõu kohanemisega seonduvates igapäevaelu küsimustes.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Tartu Linnavalitsuse, Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli algatusel loodud keskus on mõeldud kõikidele Tartusse ja

Lõuna-Eestisse elama asuvatele välismaalastele. Vahet pole, kas välismaalane tuleb siia tööle või õppima või on mõne sellise inimese pereliige, abi antakse kõigile uutele elanikele.

Keskuse projektijuht Janika Hango ütles, et Tartu Ülikooli rahvusvaheline seltskond

kasvab pidevalt: iga aastaga tuleb välistöötajaid ja -üliõpilasi juurde. Lisaks on Tartus ja selle ümbruskonnas rohkesti ka mujal töötavaid ja õppivaid välismaalasi.

«Kui ülikooli tuleb tudeng või õppejõud, on elementaarne, et ülikool toetab teda

akadeemilise elu asjus. Inimestel on aga ka palju igapäevaelu puudutavaid küsimusi, mida alati kolleegidelt küsida ei tihka. On lihtsam, kui on neutraalne koht, kus keegi ei päri, kes oled ja kust tuled, vaid saad lihtsalt oma küsimusele vastuse,» rääkis ta.

LÕPUKS OLEMAS

Aastaid küpsenud mõtte teostamine röömustab nii välismaalasi kui ka kohalikke, kes saavad nüüd uusi kolleege ja sõpru lihtsamini aidata. Juba esimestel kuudel on keskusest abi saanud sajad inimesed väga mitmesuguste küsimustega.

Ülikoolide töökorraldusest tingituna on kõige kiirem aeg varasügisel ja hilistalvel, mil algab uus semester ja linna saabub palju uusi inimesi. Uues kohas alustades on suureks abiks, kui keegi seletab lahti igapäevaseks hakkamasaamiseks vajalikud teemad.

Näiteks on vaja kiiresti teada, kuidas toimib kohalik ühistransport, kust ja kuidas saada bussikaart, kohalik pangakaart, tudengistaatus tõendav kaart vm. Kui algus on tehtud, muutuvad küsimused juba põhjalikumaks ja keerulisemaks.

Erinevalt lühemaks ajaks õppima tulnud üliõpilastest valmistavad doktorantidele ja töötajatele sageli muret ka perega seotud küsimused. Kaaslane võib vajada abi töö ja keelekursuste leidmisel, lastele on vaja lasteaia- või koolikohta. Vahel on tarvis nõu anda selles-

ki, kust või kuidas leida sobivam elukoht.

«Paljudele küsimustele on internetis vastused olemas, aga välismaalased ei tea täpselt, kust mida otsida. Tihti peale on veebilehtede ingliskeelsed

Novembri kokkusaamisel on plaanis teha helkureid ja küpsendada karaskit.

Keskuse ruumides toimuvad ka riiklikud kohanemisseminarid. Neil on oodatud osalema kõik elamisloaga välismaalased,

UUES KOHAS ALUSTADES ON SUUREKS ABIKS, KUI KEEGI SELETAB LAHTI VAJALIKUD IGAPÄEVASED TEEMAD.

osad tõlgitud ammu ja seal olev teave on praeguseks ebatäpne või vananenud. Meie saame elu lihtsamaks teha sellega, et anname mõtestatud vastused ühes kohas,» ütles Hango.

Peale selle, et keskus aitab nõu küsima tulnud inimesi kohapeal ning vastab veebilehe ja Facebooki kaudu või e-kirja teel esitatud küsimustele, korraldab see ka igakuisel kohanemisseminaril. Neist võivad osa võtta kõik välismaalased, olenemata sellest, mis põhjusel või millisel alusel nad Eestis viibivad.

PÕNEVAD SEMINARID

Oktoobrikuisel seminaril räägiti lähemalt kultuurišokist ja sellega toimetulemisest. Võõrasse riiki elama asumine võib tekitada palju segadust, millega alati arvestada ei oska.

See võib olla seotud nii kohalike teistlaadi harjumustega kui ka teistsuguse ilmastikuga. Lõunamaalasele võivad meie pimedad sügised ja isiklikku ruumi vajavad eestlased mõjuda lausa heidutavana.

kes on Eestisse saabunud viimase viie aasta jooksul. Paljud üliõpilased aga selle programmi sihtrühma ei kuulu, sest nad viibivad Eestis mõnel muul alusel kui elamisloaga.

Samuti toimuvad keskuse ruumides kohanemisseminarid Eestisse tööle või õppima tulnud välismaalaste abikaasadele. Riikliku kohanemisprogrammi üritused on Tartus esmakordsed.

Kõik riiklikud seminarid on eelregistreerimisega ja ka osa keskuse enda seminaridest nõuab eelregistreerimist, kuna kohtade arv võib olla piiratud. Ürituste kirjelduste juures on see alati täpsustusena kirjas.

«Tulevikus võiks siin olla suuremad seminariruumid ja rohkem avalikke teenuseid. Meie juures võiks olla võimalus registreerida elukoht, saada isikukood, võib-olla oleks hea pakkuda ka ametkondlikke nõustamisi,» loodab Hango. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

ANTI SELART: esmatähtis on tagada järjepidevus

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaaniks valiti keskaja professor Anti Selart, kes on viimased kuus aastat olnud ajaloo ja arheoloogia instituudi juhataja ning valdkonna valitsuse liige. Seega on tal hea ettekujutus valdkonna põhiküsimustest ja head koostöösidemed nii naaberinstituutidega kui ka deканаadi töötajatega.

«Usun, et saan seda kogemust dekaani ülesandeid täites kasutada ja edasi arendada. Arvestades kas või hiljutist uudist meie ülikooli humanitaarteaduste kõrgetest edetabelikohtadest, on valdkonnal põhjust oma viimaste aastate töö üle uhke olla,» ütles ta.

Ülikoolipere küsimustele antud vastustes pidas Selart oluliseks valdkonna kestlikku rahastamist, erialade mitmekesisuse alahoidmist ja arendamist ning õppetöö teaduspõhisuse tagamist.

Rahanappus on eluline ja oluline küsimus kõigis vald-

ANTI SELARTI kandidatuuri esitasid maailma keelte ja kultuuride kolledži nõukogu ning valdkonna 20 akadeemilist töötajat ühiselt. Valimistel osales 62,22% valdkonna valimiskogu liikmetest. Selarti poolt andis oma hääle 115 valimiskogu liiget, teine kandidaat Riho Altnurme sai 100 häält.

kondades. Selarti hinnangul on dekaani võimalused üksinda selles suhtes midagi tõhusat ette võtta arusaadavalt väga piiratud.

Igal juhul on tähtis ka keeurukate aegade kiuste alal hoida ülikooli mitmekesisust teaduslikku potentsiaali. Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonnas on baasfinantseeringu summade sel eesmärgil kasutamiseks mehhanism olemas ning see on paaril viimasel aastal ka hästi toimunud.

Valdkonna sees tuleb panna senisest veelgi suuremat rõhku

ülikoolivälisele teadusraha taotlemisele ja teistele lisaraha leidmise võimalustele.

«Küsimusi ja muresid võib esile tuua igasuguseid, aga varem või hiljem jõuab kõik raha juurde. Me ei tohi end ainult riigelarvest sõltuvusse seada, on ka muid rahaallikaid. Meie valdkonna oskusteabe järele on vajadus nii avalikus kui ka erasektoris,» kõneles Selart oktoobri keskel toimunud valdkondlikul valimisindebatil.

Selart on seisukohal, et dekaan ei tohiks olla lihtsalt ametnik. Täiskohaga dekaan, kes ei ole teiste jaoks esmajärjekorras üks kolleegidest – üks valdkonna teadlastest või õppejõududest –, ei suudaks tema arvates oma ülesandeid millegi poolest paremini täita.

Uus dekaan lubas, et tema esimene eesmärk on tagada dekaanaadi töös järjepidevus juba olemasoleva meeskonna toel. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

MARGUS LEMBER: valdkondade- ülesest koostööst võidavad kõik

Meditsiiniteaduste valdkonnas jätkab dekaanina sisehaiguste propedeutika professor Margus Lember. Juba kevadel pöördusid valdkonna kolleegid Lemberi poole jutuga, et ta peaks kandideerima ka teiseks ametiajaks.

«Nõustusin, sest tundsin vastutust valdkonna ees ega soovinud mugavustsooni tõmbuda. Nelja aastaga olen suure osa ametist ära õppinud. Valijatelt saadud toetus on rõõmutav – olen valmis ka järgmise perioodi meditsiinivaldkonna eest seisma ning Tartu Ülikooli arengusse panustama. See on aga jätkuvalt meeskonnatöö,» rõhutas Lember.

Arstiteaduskonna eelmiste dekaanide Toomas Asseri ja Joel Starkopfi tulemusliku töö üheks põhjuseks peabki ta vähemalt kahte ametiaega, mis võimaldas neil alustatu lõpule viia.

Muu hulgas vajavad dekaani jätkuvat tähelepanu kliiniliste uuringute keskus ning uute

MARGUS LEMBERI kandidatuuri esitasid valdkonna 22 akadeemilist töötajat ühiselt. Meditsiiniteaduste valdkonna dekaani valimiste osavõtumäär oli 84,66%. Margus Lemberi poolt andis oma hääle 152 valimiskogu liiget, Ruth Kaldale väljendas toetust 121 valijat.

võimaluste loomine hambaarstidele, peremeditsiinile ja öendusteadusele. Pooleli on mitme õppekava ajakohastamine ning põhiõppe, doktorantuuuri ja residentuuri muudatused.

«Soovin jätkata suuri jõupingutusi töötajate palgataseme parandamiseks ja kindla töökeskkonna tagamiseks. Jätkuv tegelemine teadusrahastusega nii ülikoolis kui ka väljaspool on loomas uusi võimalusi. Vaja on jätkata kogu baasrahastuse viimisega instituutidesse, teadlasteni,» loetles ta.

Keskse juhtimise keerukaim küsimus on tema hinnangul teiste valdkondadega kokkuleppimine, piisava otsustusvabaduse tagamine ja erinevustega arvestamine. Senine koostöö teiste dekaanidega on olnud väga konstruktiivne ning vastastikku mõistev ja toetav.

«Olen omalt poolt teinud kõik ja teen ka edaspidi nii, et ühistöö edeneks parimal viisil. Pean silmas eriti erialade piirimaile jäävaid teadussuundi ja grandivõimalusi, samuti üksteist täiendavaid tegevusalasid, kus tugevaid külgi vastastikku võimendatakse,» rääkis dekaan.

Lisaks grandikeskusele peaks tema meelest ka valdkond grantide taotlejatele abi pakkuma ja julgustama osalema rahvusvaheliste grantide taotlemisel. Suuremas plaanis on see aga ülikooli kui terviku ning kõigi kõrgharidus- ja teadusasutuste ühismure. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

LEHO AINSAAR: stabiilsuse aitab saavutada edukus igal alal

Loodus- ja täppisteaduste valdkonna dekaaniks valiti geoloogia vanemteadur Leho Ainsaar, kes on kaua aega juhtinud üht ülikooli suurimat instituuti. Ökoloogia- ja maateaduste instituudi tegevus hõlmab lisaks elu- ja maateadustele ka informaatika, sotsiaalteaduste ja teiste valdkondade temaatikat ning Ainsaare sõnul näeb see välja justkui ülikooli väike mudel.

«Selle kogemuse põhjal arvan, et suudan piisavalt mõista eri teadusalade omapära ja nendevahelise koostöö võimalusi ning leida eri töörühmade huvide vahel kohti kompromisiks,» ütles Ainsaar.

Oktoobris toimunud valdkondlikul valimisdebatil keerles suurem osa jutust raha ümber. Ainsaar tõdes, et inimesed tahavad teha oma tööd stabiilselt heades tingimustes, mitte pidevate muutuste tuules. Paraku ei paku välistingimused ja muutuvad rahastusskeemid stabiilsust.

LEHO AINSAARE kandidatuuri esitasid keemia instituudi nõukogu ning ökoloogia ja maateaduste instituudi nõukogu. Valimistel andis oma hääl 66,62% loodus- ja täppisteaduste valdkonna valimiskogu liikmetest. Leho Ainsaare poolt hääletas 321 ja Varmo Vene poolt 143 valijat.

«Trendid ei ole sellised, nagu tahaksime. Meie jaoks on valus uudis see, kui grandiraha kavatsetakse ümber jagada. Hariduse rahastamine on Eestis sisuliselt külmutatud ja ka valdkonna sees pole tuludkulud ühtlaselt jaotunud,» loetles Ainsaar.

Loodus- ja täppisteaduste valdkonna juhid on seni olnud seisukohal, et tugevate instituutide tegevust tuleb koordineerida nii palju kui vajalik ja nii vähe kui võimalik. Sama

tava soovib Ainsaar ka enda ametiajal jätkata.

Tema sõnul tuleb stabiilsuse saavutamiseks olla edukas kõigil aladel. Enamik valdkonna instituute rahastab õpeteadusrahast. Kõrgematel õppeastmetel on piir õppe ja teaduse vahel häägusem, sest need on omavahel rohkem seotud. Kui otsida sisetuleku suurendamise võimalusi nii õppes kui ka teaduses, saavad edusammud ühes tasandada tagasilööke teises osas.

Valdkonna tähtsate tulevikuülesannete seas näeb ta ka loodusteaduste õpetajate järelkasvu tagamist. Ainsaare sõnul oleks hea teha pedagoogilise suuna valimine üliõpilaskandidaatide jaoks praegusest ahvatlevamaks.

Paindlike võimaluste ja koollides korraldatavate tutvustusürituste kõrval võiks üliõpilastele pakkuda ka rohkem või suuremaid stipendiume. **U**

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

RAUL EAMETS: meie valdkonnal on suur akadeemiline jalajälg

Sotsiaalteaduste valdkonna dekaanina jätkava makroökonomika professori Raul Eametsa jaoks on tähtis, et pooleliolevad tööd saaksid lõpule viidud. Rektoraadi tasandil tuleb tegeleda kogu ülikooli puudutavate teemadega.

«Minu eesmärk on see, et tekitaksime valdkondadele järgmiseks kolmeks aastaks kindlustunde. Finantsiline sõltumatus suurtest muutustest tähendaks, et nad ei peaks kogu aeg muretsema, kas tuleb mingeid erialasid kinni panna või vähem tudengeid vastu võtta,» rääkis Eamets valimiseelisel kohtumisel valdkonna töötajatega.

Valdkonnasisestes plaanides näeb Eamets endal eelkõige toetavat ja suunavat taustajõu rolli. Otseseid muutusi juhivad instituudid ise.

Näiteks õigusteaduskond püüab praegu lahendada Tallinna osakonna ruumiprobleemi. Haridusteaduste instituut näeb vaeva sellega, et õppe-

RAUL EAMETSA kandidatuuri esitasid majandusteaduskonna nõukogu, õigusteaduskonna nõukogu ja valdkonna 19 akadeemilist töötajat ühiselt. Sotsiaalteaduste valdkonna dekaani valimistel oli osavõtumäär 59,76%. Ainsa kandidaadi Raul Eametsa poolt hääletas 176 valimiskogu liiget.

tingimusi paremaks muuta ja kogu õpetajakoolitus kesklinna koondada. Majandusteaduskonnal seisab ees ülesanne teha Delta keskusesse kolimine enda edulooks. Psühholoogide eesmärk on viia psühholoogia taseme- ja täienduskoostöö nendeni, kellele puuduvad erialased eelteadmised. Skytte instituuti ootavad ees õppekavade reformid. Ühiskonnateaduste instituut on olnud hea teenäitaja valdkonnaülese koostöö ergutamisel.

«Ma loodan, et ka kolledžitest tuleb häid uudiseid. Narva kolledži roll on palju laiem kui regionaalne kõrgharidus, see on Eesti saatkond Narvas. Ka Pärnu Linnavalitsusega on kokkulepped olemas, nii et sealsegi kolledži tuleviku pärast ei muretse ma enam nii palju kui aasta tagasi,» kinnitas Eamets.

Dekaanil on hea meel näha, et valdkonna akadeemiline jalajälg on väga suur. Valdkonna esindajad on pealinnas paljudes komisjonides ja nõukogudes ning võtavad ühiskonnas toimuva asjus tihti ka avalikult sõna.

«Meie eesmärk on parem ja teaduspõhine poliitikakujundamine, kvaliteetsem õigusloome, ühiskonna analüüs ja selle taustal tehtavad targemad otsused, laiem kandepind majandusliku analüüsile ning ettevõtlikkusele, motiveeritud ning kõrgelt haritud õpetajad, psühholoogid ja logopeedid,» loetles ta. **U**

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

FOTO: ANDRES TENNUS

Eestikeelse ülikooli sada aastat

INTERVJUU

Rahvusülikooli 100. aastapäeva juubeliraamatu tegijad said aasta ajapikendust. Raamatu peatoimetaja, teadusajaloolane Erki Tammiksaar tõdeb, et põhjaliku ja objektiivse ülevaate andmine eestikeelse ülikooli ajaloost on aeganõudev ettevõtmine.

MERILYN MERISALU

merilyn.merisalu@ut.ee

Juubeliraamatu põhi- autorid Erki Tammiksaar, Ken Kalling, Lea Leppik, Sirje Tamul, Mihkel Truman, retsensendid Ago Pajur ja Andrus-Tõnu Tannberg ning sisutoimetaja Helen Rohtmets-Aasa on käsikirja kokku pannud oma põhitöö kõrvalt. Raamatu koostamise teeb keeruliseks seegi, et kuigi ülikoolist on ilmunud palju raamatuid ja artikleid, on üldine ajaloo pilt hüplik ja pealiskaudne.

Erki Tammiksaar, kui kaua olete juubeliraamatu kallal tööd teinud?

Esialgne taotlus tehti kuus aastat tagasi, rahastuse saime aga kahe ja poole aasta eest. Nii kaua oleme ka materjale kogunud ja kirja pannud. Kui oleksime saanud varem alustada, oleks raamat kindlasti plaanitud tähtjaks ehk sel kuul ilmunud. Korraliku ülevaate jaoks jäi paraku aega väheks.

Mis seisus raamatu käsikiri praegu on?

Peaaegu valmis on raamatu peatükid kuni 1970. aastani, lisaks üliõpilasi puudutavad peatükid. Ka hilisema aja kohta on materjal osaliselt olemas, vaja on aga veel rõhuasetusi seada ja tekste toimetada.

Oktoobris saime ametlikult aasta ajapikendust. Raamat peaks ilmuma järgmise aasta novembris – usun, et saame selleks ajaks valmis.

Millised on materjali kokkupanekul ette tulnud põhilised probleemid?

Tundub, et ülikooli kohta käivat materjali on ilmunud juba väga palju, aga tegelikult on pilt hüplik ja pealiskaudne. On perioode, mille kohta leiab väga vähe materjali.

Olen käinud ka Saksamaal ja Venemaal paljudes arhiivides, et leida materjale 1940. aastate kohta, mil ülikoolielu suunamisel mängisid määravat osa saksa ja vene võimud. Eestis on andmed selle aja kohta lünklikud. Arhiivitööd on vaja teha veel.

Kõik perioodid vajavad ülevaatomist. Praegu uuritu põhjal saab näiteks öelda, et Saksa okupatsiooni ajal oli ülikooli olukord eestluse seisukohalt palju hullem kui nõukogude ajal.

Mille poolest?

Ülikooli tegevust kontrolliti kindla käega, iga pisiasia tuli otsustada kindralkomissariaadis ning kõike seda saatis saksastamise plaan. Ülikooli ei saanud keegi õppima asuda enne, kui ta oli olnud vähemalt aasta aega tööteenistuses või relva-SS-is.

«puudustega» ning neil oli võimatu ülikooli pääseda.

Saksa ajast oskan positiivsena välja tuua ehk vaid selle, et kõigele vaatamata jäi ülikool eestikeelsena eksisteerima, sest eestlasi oli rindele vaja ja ülikooli rektor oskas selle kaardiga hästi mängida. See hoidis natsionaalsotsialistide saksastamisplaanide rakendamist kuni sõja loodetud võiduka lõpuni tagasi. Eestlusel ei pidanud olema Suur-Saksamaal mingisugust tulevikku. Meie õnneks natsid sõda ei võitnud.

TUNDUB, ET ÜLIKOOLI KOHTA KÄIVAT MATERJALI ON ILMUNUD VÄGA PALJU, AGA TEGELIKULT ON PILT HÜPLIK.

Ülikoolist pidi kujunema eestlaste saksastamise keskus.

Saksamaalt tulid kohale lausa spetsiaalsed rassipoliitika kujundajad ning kõiki üliõpilaskandidaate kontrolliti rassiliselt nende endi teadmata. Ligi 20% eestlastest ei peetud sobivaiks, sest nad olid liiga mongoliidset päritolu, haiged või muude

Mis nõukogude ajal teisiti oli?

Kommunistid polnud õnneks nii süsteemsed kui natsid, kuid nende poliitika polnud sugugi vähem valus. Repressioonid ja nii ka varjatud elu olid reaalsus mõlemal perioodil. Inimesed kahtlustasid, kartsid, tundes ja tegevus suruti põranda alla.

» Samas ei saa salata, et just nõukogude võimu ajal hakkas sinne teadus väga kiiresti arenema.

Nõukogude teaduspoliitika eesmärk pärast teist maailmasõda oli konkureerida Ameerika Ühendriikidega. See oli teaduse arenemiseks hea positsioon. Üle Nõukogude Liidu hakati ülikoolidesse pumpama raha ja see võimaldas teadusel kiiresti areneda, mis aitas omakorda tõsta õppetöö taset kõigis Eesti kõrgkoolides.

Teaduse mõttes ei olnud Nõukogude Liit kunagi päris suletud. Vaatamata raudsele eesriidele oli välissuhtlus olemas, eriti alates 1950. aastate teisest poolest. Seda privileegi nautisid eelkõige täppis- ja loodusteadlased, tuues kapitalistlikust maailmast kaasa uusi kogemusi ja teadmisi. Humanitaaridel ja sotsiaalteaduste esindajatel oli lääne pool käia muidugi keerulisem.

Sada aastat tagasi arvati, et Eestil on võimekust ülal pidada ainult üht eestikeelset ülikooli. Kuidas on see Tartu Ülikooli arengut mõjutanud?

Nii Saksamaal kui ka Venemaal olid juba enne sõda teadusinstituudid. Eesti oli aga väike ja vaene riik, siin püüti kõik teadusvaldkonnad ühte kohta kokku panna. See oli eelkõige tegutsemise kokkuvõtte printsiibil, et eestlased saaksid üldse kodumaal kõrgharidust omandada.

Ülikoolil puudus aga täielikult teadusraha ja seega oli napp ka teadlaste järelkasvu kasvatamise võimalus. Seetõttu hakati alates 1935. aastast ajakirjan-

duses rääkima, et Eesti vajab sarnaselt arenenud maailmaga teadusinstituute. Kuna ülikoolil endal raha polnud, siis soovisid teadlased näha neid instituute ministeeriumide juures. 1937. aastal loodigi majandusministeeriumi juurde Loodusvarade Instituut, aasta varem oli Tallinnas haridusministeeriumi alluvuses asutatud Tehnika-instituut. Viimane muudeti 1938. aastal Tallinna Tehnika-ülikooliks ehk siis võrdsustati tähtsusega Tartu Ülikooliga.

1930. aastate lõpus hakkas Eesti juba tänapäevase teadussüsteemi poole liikuma, sest lisaks asutati veel Eesti Teaduste Akadeemia. Valitsuses saadi aru, et kõike ei ole mõistlik ühes kohas õpetada, spetsialiseerumine oli vajalik õpetamise kvaliteedi huvides.

Mida konkurentide tulek meie ülikoolis muutis?

Alguses tekitas see Tartus suure segaduse, aga lõppkokkuvõttes tulid need muutused kõigile kasuks. Näiteks kui 1952. aastal loodi Tallinna Pedagoogiline Instituut, kus hakati õpetama mitme eriala õpetajaid, tuli TÜ-l hakata uue instituudiga konkureerima.

Muidugi võib selle üle vaielda, aga ma ise arvan, et Eesti ülikoolide spetsialiseerumine, mis algas Pätsi ajal ja on jätkunud nõukogude perioodist praeguseni, on olnud hea. See on mitmekesise teadusega moodsa riigi tunnus.

Mida tähendab teie jaoks rahvusülikooli mõiste?

Mõnes mõttes on termin *rahvusülikool* ülikooli nagu

pantvangi võtnud. Tegelikult on see mõiste ülikooli põhirakirjades ja seadustes sees alates 1980. aastate lõpust, mil hakati rõhuma kõigele rahvuslikule. Enne seda ei olnud rahvusülikoolist üldse juttu, oli *eesti ülikool*.

Rahvusülikooli mõistega on aga see probleem, et igaüks mõistab ja tõlgendab seda eri moodi. Seda tuuakse põhjuseks, vabanduseks, etteheiteks, milleks iganes. Ülikoolile tervikuna on selle selgituse otsimine ja seletamine päris suur proovikivi.

Mina arvan, et meil ei ole vaja eraldi rõhutada seda, mis ülikooli nägunii on. Tartu Ülikool ütleb juba iseenesest eestlastele ja välismaalastele kõik vajaliku ära. Viimast sadat aastat vaadates on see olnud esmajoones eestikeelne ülikool.

Millised võiksid olla eestikeelse ülikooli järgmised sada aastat?

See sõltub meie enesekindlusest. Kogu aeg oleme kartnud võõrast mõju, kas saksa, vene või inglise oma. See on mõneti paratamatu, aga kui oleme ise enesekindlad ja eneseteadlikud, siis seisame igal juhul püsti.

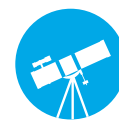
Isegi kui õpetame inglise keeles, saab eestlus vabalt säilida. Eestikeelse ülikooli püsimiseks on see praegu oluline, sest raha ülikooli ülalpidamiseks napib. Eesti ülikoolis on eriline väärtus see, et siin saab eesti keeles õppida. Ma loodan, et järgmise saja aasta jooksul on Tartu Ülikool ja teisedki Eesti ülikoolid eestikeelsed.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

AUNE VALK JA TEMA TÖÖVARI LIISBET PÄRAST TEGUDEROHKET PÄEVA TÜ ÕPPEPROREKTORI KABINETIS.

Gümnasist veetis päeva õppeprorektori varjuna

AVASTA

November on töövarjuku, mis võimaldab õpilastel lähemalt tutvuda huvipakkuvate ametitega. Hugo Treffneri Gümnaasiumi abiturient Liisbet Teemaa käis Tartu Ülikooli õppeprorektori Aune Valgu töövarjuks ja kirjutas oma kogemusest reportaaži.

LIISBET TEEMAA
Hugo Treffneri Gümnaasiumi abiturient

Aune Valgu töövarjuna kogesin, kui palju tegemisi mahub ühe tööka inimese päeva, ning sain teada, kuidas süüa lõunat viie minutiga ja sõita pärast seda rattaga kiiresti mäest üles.

Päeva algus on paljulubav. Ehkki oleme kokku leppinud, et kohtume ülikooli peahoones kella all, satun õppeprorektoriga vastamisi juba tänaval, valgusfoori taga. Oleme mõlemad rattaga. Kohtumispäigast

» sõidame peahoone juurde juba koos. Kahekesi on palju julgem sammaste vahelt läbi astuda.

Kella alla me peatuma ei jää, vaid kõnnime kohe rektoraadi ruumide suunas, lõpp-punktiks õppeprorektor Aune Valgu kabinet. Minule meenutab teekond peahoone fuajeest rektoraadi ruumidesse väheste kurvidega labürinti. Kabineti akendest avaneb kaunis vaade sügisele Tartule – see võib tõesti kuuluda ülikooli parima vaatega ruumide hulka. Maalid seinal ilmestavad ruumi veelgi ning on tunda, et ka õppeprorektor tunneb end seal mugavalt.

Esmane tutvus tehtud, asume päevaplaani kallale. Kavas on paari-kolmetunnine rektoraadi koosolek, millele järgneb hoogne lõuna ning kü-laskäik bioloogide õppehoonesse. Muidugi ei tohi unustada, et on ka vaktsineerimispäev! Peahoones toimub parajasti ülikooli töötajate gripivastane vaktsineerimine, kus ka Valk süsti saada tahab.

SÜNNIPÄEVALAUL

Juttu ajades jõuab kätte aeg minna koosolekule. Minu jaoks tähendab see uusi uksi, mille kaudu pean hiljem oskama tagasi tulla. Koosolekuruumi jõudes on kohe kõigile teada, et Aune Valk on endale leidnud töövarju. Mulle pakutakse kohvi ja öeldakse särava naerutuse saatel tere.

Kohtumine on äärmiselt meeldiv, meeoleolu on küll asjalik, aga rõõmus. Ei möödu minutitki, kui juba tehakse esimene nali ja kõik kohalolijad muhelevad. Kes oleks arvanud, et rektoraat nii tore võib olla!

Laua taha istumisega viivitate veel natuke, sest iga hetk peaks saabuma sünnipäevalaps Margit Sutrop. Teda oodatakse lilledega ja plaanis on ka laul üles võtta. Kui Sutrop saabub, tehakse väike õnnitluspauus.

Koosolek möödub sujuvalt. Kohal on ka üliõpilaste esindajad, kes aeg-ajalt sõna sekka ütlevad. Laual on kommid ja vesi, laua taga aga inimesed, kes peavad arukaid arutelusid. Aune Valk kõneleb mitmel olulisel teemal ja kõik kuulavad teda hoolega. Pärast koosolekut on aeg lülitada end koos õppeprorektoriga väledamale režiimile.

VIIE MINUTI LÕUNA

«Kuidas on lood lõunasöögiga?» küsib Valk. Kui enamasti jätkub lõuna jaoks aega tunnike, siis seekord on aega vaid mõni minut. Ülikoolis on käimas aktsioon «Kollegile külla», mis tähendab, et töötajad võivad käia õppejõudude loengutes, et tutvuda lähemalt üksteise tööga.

Valk võtab sellest aktiivselt osa ja on nädalaplaani mahutanud võimalikult paljude kolleegide loengud. Täna on kavas minna kuulama selgrootute zoologia dotsenti Toomas Esperki.

Pärast lõunat rattaparklas selgub, et õppeprorektori ratta tagumine kumm on ootamatult tühjaks läinud. Ta pakub küll välja, et nobedalt loodusmuuseumisse jõudmiseks jookseb ta minu ratta taga, aga õnneks on olemas ka lihtsam lahendus: treffneristi, see tähendab minu õpilaspilet on mugav vahend, mille abil vabastada lukust elektriratas. See sobib katkise ratta asemele suurepäraselt.

KOLLEEGIDE RÜHM
KONTROLLIB LOENGU LÕPUS
VIKTORIINI VASTUSEID.
TULEMUSED ON
ÜLLATAVAULT HEAD.

Õnnetuseks selgub, et elektriratta aku on tühi. Aune Valku see aga ei takista. Mina pole vist kunagi elus nii hoogsasti Vanemuise mäest üles sõitnud. Tekib küsimus, kas kiire lõuna sobib kokku kiire rattasõiduga.

Raskustest hoolimata olemas oige varsti Vanemuise künka peal, kus peab kärmelt veel tee-

töödest mööda vangerdama, et õigeks ajaks loengusse jõuda.

JUHUU, LOENG!

On aeg otsida üles auditoorium, kus Toomas Esperk loengut peab. Kel janu, sel jalad, ja meie januneme teadmiste järele! Jõuame loengusse minutitki hilinemata ehk umbes täpselt

sel hetkel, kui õppejõud rääkima hakkab.

Loeng on põnev ning Aune Valk teeb pea terve loengu vältel usinalt märkmeid. Peale tema on zooloogil külas teisigi kolleegide ja pärast loengu lõppu annavad töökaaslased vestlusringis Esperki tunni ülesehituse kohta tagasisidet.

Pärast õpetlikku kohtumist kõnnime loodusmuuseumi treppidelt alla, et minna tagasi peahoonesse. Seekord teeme seda jalgsi, kuna meid on tabanud ebaõnn – linnarattaid parklas parasjagu ei ole. Minul on ratas käekõrval. Nüüd on õnneks aega kõndida.

Jalutuskäigu jooksul vestleme ja õpime teineteist veidi rohkem tundma, rääkides peamiselt haridusest. Nii jalutades tekib tunne, nagu oleksin tudeng, kes seikleb loengutevahelisel ajal tänavail.

Peahoones astub Valk läbi ajutisest vaktsineerimiskabinetist. Kui süst tehtud, pöördume tagasi tema kabinetti viimaseks vestluseks. Enne seda teeme väikese õunapeatuse – nimelt peab Valk kolleegide meele oma kodaia õuntega, leevendades ühtlasi õunaputust. Sain ka ise neid häid õunu proovida.

Istume kabinetis ja mõtleme päeva üle järele. Minu suurim küsimus oli: kas õppeprorektori päev näeb alati nii kiire välja? Kui juba üks päev on selline, siis kuidas möödub ülejäänud nädal? Valk tunnustab, et argipäevad ongi töised, sest ega tudengilinn maga. Nädalavahetused saab õnneks enamasti veeta rahulikult puhates.

Õppeprorektor näib oma ametit igati nautivat, mis ongi tööelu juures kõige olulisem. Nõustume mõlemad, et töövarjupäev on olnud edukas, ja avaldame lootust, et ehk näeb varju järgmisel aastal juba tudengina Tartu Ülikoolis tarkust taga nõudmas. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

Ülikooli kõrvalt tööle

ETTEVÕTLIKKUS

Paljudes Euroopa riikides on sagedane, et üliõpilased käivad õpingute kõrvalt töö. Mõttekoja Praxis andmetel kuulub Eesti ühtaegu õppivate ja töötavate tudengite osakaalu poolest Euroopa tippude hulka.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

Aastal 2017 avalikus-tatud rahvusvahelise üliõpilaste eluolu uuringu Eurostudent kuues voor kinnitas, et töötamine on enamiku üliõpilaste igapäeva lahutamatu osa: nimelt töötab õpingute kõrvalt 66% Eesti üliõpilastest. Keskmiselt kulutatakse töötamisele 31 ja õppimisele 33 tundi nädalas.

Uuringu seitsmenda vooru tulemused avalikustatakse järgmise aasta kevadel, kuid tõenäoliselt pole need arvud väiksemaks muutunud. Praxis analüütiku Eve Mägi sõnul viitavad üliõpilaste tööhõive järjepidev kasv, erialase kogemuse väärtustamine ja töökäte puuduse suurenemine tööturul sellele, et õppimise kõrvalt töötamist ei ole mõistlik takistada.

«Uuringu valguses seisneb Eesti kõrghariduspoliitika üks tähtsaid proovikive hoopis selles, kui edukalt suudetakse üliõpilaste vajadusi arvestada

ning töötamist ja õppimist lõimida,» kirjutas Mägi uuringu tutvustuses.

Küsisime Tartu Ülikooli üliõpilastelt, kui paljud neist ja nende sõpradest kooli kõrvalt tööl käivad ning millistel põhjustel seda tehakse. Vastuste järgi võib eeldada, et töötajaid on tudengite hulgas üle poole – nagu kinnitas ka Eurostudenti uuring – ja kuigi suur osa neist on juba bakalaureuseastmes erialasel tööl, teenib enamik vähemalt esimestel ülikooliaastatel leiba klienditeenindajana.

Mitu vastajat nimetasid selle põhjusena asjaolu, et poodides, kohvikutes ja baarides pakuvad tööandjad paindlikumat graafikut. Nii on kooli kõrvalt kergem töötamiseks sobivat aega leida. Pealegi teenib sellises ametis sageli lühema ajaga rohkem raha kui erialasel tööl.

Klassiõpetaja eriala kolmanda aasta üliõpilane Evalota-Liisbeth Lingi tutvusringkonnas töötab kooli kõrvalt suurem osa üliõpilasi. Tööd tehakse peamiselt öösel või õhtutundidel, sest päeval on vaja koolis olla.

«Olen ka ise juba viimased kaks ja pool aastat töötanud klienditeenindajana, peale selle teenin lisaraha Avoni müügiesindajana. Erialaga seostub rohkem mu vabatahtlik töö: olen MTÜ-s Vanem Vend, Vanem Öde ürituste korraldaja ja tugiisik. Klassiõpetajana tuleb ürituste korraldamise ja asenduskodu lastega tegelemise kogemus kasuks,» rääkis Link.

Juba veidi aega õppinud õpetajakoolituse bakalaureuse-tudengid võivad oma teadmisi rakendada näiteks lasteaias, koolis, eraõpetajate või tugiisikutena. Arstiüliõpilased leiavad tööd ülikooli kliinikumis. Infotehnoloogia erialal on üha tavalisemaks saanud see, et juba rebaseid meelitatakse idufirmadesse uudistama ja lihtsamaid ülesandeid täitma.

Erialast tööd teevad siiski sagedamini pigem magistrandid. Tavaliselt on ülikoolis sel õppeastmel vähem loenguid ja seega jääb töötamiseks rohkem aega. Boonus on seegi, et õpitut saab kohe praktikas rakendada.

Põhikooli mitme aine õpetaja magistriõppekava esimese aasta üliõpilane Keir Zukker töötab kooli kõrvalt klassiõpetajana ning annab viiendale ja kaheksandale klassile inimeseõpetust.

«Õpetajatöös on mul võimalus saada osa õpilaste pidevast arengust ja seda vahetult tunnistada – tunnen, et mängin nende elus tähtsat rolli. Muidugi ei puudu õpetaja tööst ka pidev eneseareng, erinevad suhtlusstiilid, psühholoogiline analüüsimine, tagasiside tehtud töö kohta jne,» rõõmustas noormees.

Riigiteaduste kolmanda aasta bakalaureuseüliõpilane Peeter Leets, kes on Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis ametis haridustöötajana, arvab, et kasulik töö ei peagi tingimata erialaga otseselt seotud olema.

«Teinekord saab ka esmapilgul kõrvalisi teadmisi ja oskusi kuidagi oma edasises elus kasutada või vähemasti neist õppida. Näiteks aktiivse ja vahe-tu suhtlemise kogemus ei jookse kindlasti mööda külge maha, ükskõik mis erialaga sa hiljem tegeled,» rääkis Leets.

Mitme vastaja jaoks on kooli kõrvalt tööl käimine nii võimalus kui ka paratamatus. Toodi küll näiteid tuttavatest, kes taluvad rutiinset ja nüristavat tööd hea tasu pärast, et elamiskulusid kanda, kuid enam hinnati võimalust elada iseseisvat elu ja koguda kasulikke kogemusi. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

TUDENG KÜSIB

Vahetusüliõpilasena välismaale

ÜLLE TENSING

õppeosakonna rahvusvahelise õpirände keskuse juhataja

Parim aeg välisõpingutele kandideerida on kevad, kuid ettevalmistustega peaks alustama juba praegu. Seejuures tuleks silmas pidada, et võrreldes eelmise aastaga on mõned asjad muutunud.

Kandideerida saab mitmesuguste programmide kaudu. Selleks et välisõpingud õppekava täitmist toetaksid, oleks hea arutada asja oma eriala programmijuhiga – tema aitab mõelda, millal on parim aeg välismaale õppima minna.

Hea abivahend on ka välismoodul ehk mobiilsusaken, mis on mõnda õppekavasse juba planeeritud. See aitab üliõpilasel mõista, millise osa õppekavast ta välismaal läbida saab, ning paremini kavandada ka Eestis tehtavat õppetööd nii enne kui ka pärast välisõpinguid. Samuti annab see võimaluse saada ülevaade partnerkõrgkoolides pakutavast ning valida välismoodulisel õpingud just sellistes välismaistes õppeasutustes, kus õpetatav sobitub hästi Tartu Ülikooli õppekavaga.

Seni on välismaal õppimine sageli kaasa toonud ülikooli-õpingute nominaalaja pikendamise. Varem pidi pikenduse saamiseks välismaal õppima kolm kuud, alates sellest õppeaastast pikendatakse üliõpilase õppeaega semestri võrra siis, kui tema välisõpingute maht on vähemalt 15 EAP-d. Et alanud õppeaastast on lubatud õppida ka akadeemilise puhkuse kestel, saab põhimõtteliselt õppida Tartu Ülikoolist võetud pausi ajal ka välismaal. Tuleb siiski tähele panna, et akadeemilise puhkuse ajal õppides nominaalaga pikendada ei saa.

Selleks et saada hea ülevaade välismaal õppimise võimalustest, võiks jälgida pakkumisi ülikooli õpirände kalendris ut.ee/kaimasolevad-konkursid ja lugeda üliõpilaste infokirja. Tasub endale selgeks teha, millised stipendiumid välisõpingute pakkumisega kaasnevad, või uurida muid rahastamisvõimalusi. Iga pakkumise juurde stipendium ei kuulu, sestap tuleks rahastust otsida ka mujalt. Piisava rahastuse leidmine on välisõpingute kavandamisel üks suuremaid muresid. Toetuse otsimist ja taotlemist ei tohiks jätta viimasele minutile.

Kõik, kes soovivad, leiavad võimaluse välismaal kogemusi omandada. Rahvusvahelise õpirände keskuse tegemisi saab jälgida sotsiaalmeedias aadressidel facebook.com/utvalismaale ja instagram.com/unitartustudyabroad. ●

Mina, Iirimaa ja inglise keel

2019. aasta augustikuu viis mind esmakordselt Iirimaaale Dublinisse, kus osalesin Erasmus+ programmi toel kahepäevase inglise keele õpetajate kursusel.

REISIKIRI

KARIN MERISALU
TÜ anglistika magister
(2014)

Dublin oli minu jaoks just paraja suurusega linn – rahvast umbes sama palju kui Eesti Vabariigis kokku. Pikad loogiliselt jooksvad sirged tänavad tegid linnas liiklemise kergeks ja imelised maastikud jäid vaid lühikese rongisõidu kaugusele.

Toidukohtadest domineerisid muidugi Iiri pubid, kus ükski, mida tellisin, saabus lauale ikka priske ports kala ja kröbekartuleid.

Iga päev, kui olin ridamajas asuva keeltekooli kõige kõrgemale korrusele roninud ja kergelt hingeldades oma klassis toolile vajunud, eksis

pilk aknast välja Wicklow' mägedele ja mõtlesin: «Vau, ma võiksin siin täitsa elada!» Wicklow' mägede matkale asutasingi end kohe saabumisejärgsel hommikul.

LINNAS JA MÄGEDES

Linn oli vaikne, toibumas laupäevaõhtusest melust. Laiu tänavaid, mis olid sillutatud mägedest pärit halli graniidiga, ääristasid võimsad graniithooned. Sihtmärgina kõrgus eemal võõrkehana moodne aastatuhandevahetuse sümbol, falliline monument The Spire, mida kohalikud mõistagi jälestasid ning mis pidavat kõlbama vaid kokkusaamiseks oma Tinderi-kohtingukaaslasega.

Viimased ragbifännid kakerdasid meeskonna-

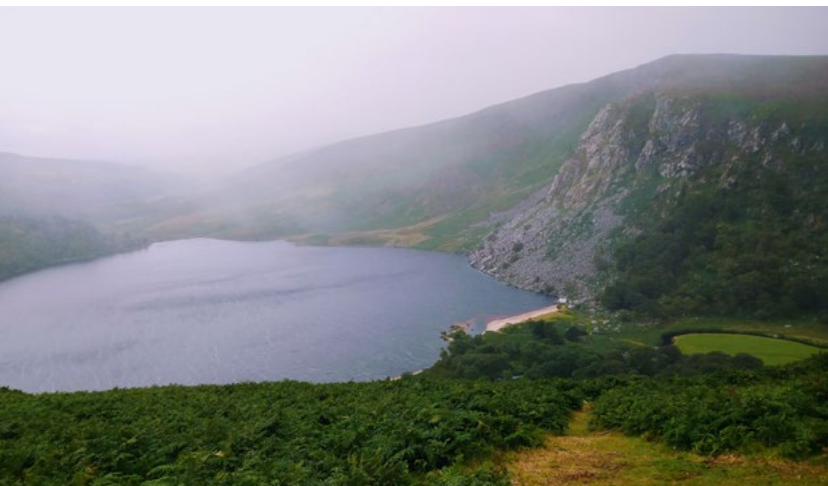
värvidesse rietatuna ma-ei-teagi-kust koju. Tänavad olid täis kiirtoidupakendite sodi, söögikohtade ees vedelesid ära viimata prügikotid ning mida südalinna poole, seda kangemaks läks uriinihais. Päril hea oli sealt loodusesse ära saada.

Ekskursiooni algus oli ootamatult pöörasevõitu. Selgus, et bussijuht oli ühtlasi meie giid, kitsastel kurvlistel mägitel suurt bussi juhtides andis ta samal ajal ülevaadet Iirimaa ajaloost ja kultuurist ning viskas nalja.

Mu peas hakkas ketrama ütlus, et meesterahvad pigem ei suuda kahe asjaga korraga tegeleda. Bussile vuhisesid vastu mägijalgratturid, vihma piitsutas vastu tuuleklaasi ... See saigi lõppeda vaid ühel viisil. Jah, läks ümber! >>

FOTO: ERASMO

JÄRVED 'WICKLOW' MÄGEDE VAHEL PAKUVAD HINGELE KOSUTUST.

» Õnneks mitte meie, küll aga bussist mööda pressida üritanud väike kaubik. Tõmbasime selle teele tagasi ning jätkasime oma sõitu. Meie sihtkoht oli imeline! Mäed võtsid su emaliku soojusega oma kaissu, pakkusid silmailu ja tuulevarju, lohutasid ... Õhus oli tunda endiste aegade, lüürat mängivate metshaldjate, palvetavate usumeeste ja võimsate viikingite hõngu.

Meeled rahunesid. Keha ja hing maandasid end sügavale lohutavasse maastikku. Radadel jalutavad vanemad vestlesid nii tasaselt ja armsasti oma lastega, koerad kõndisid vaguralt pere-meeste kõrval ... Veel paistis põnevaid rajaotsi, kuid aega jäi väheks.

HAJAMEELNE ÕPETAJA DAVID

Hommikuti enne metoodikatundi käisin oma inglise keelt peenhäälestamas kõige kaugeimate edasijõudnute inglise keele tunnis. Introvertse eestlasena võõrasse gruppi integreeruda oli hirmus. Esimene koolipäev tegi mulle peaaegu füüsiliselt

haiget. Kohe tuli end tutvustada ning hakata võõraste inimestega vestlust arendama.

Materjal oleks siiski võinud isegi keerulisem olla – sain kõik esimesena valmis ja pidin päris palju teiste järele ootama. See aga õpetas mulle, mis tunne võib olla edasijõudnud õpilasel koolitunnis. Et ma ei pidanud väga pingutama, sain kaks nädalat jälgida, kuidas õpetab inglise keelt emakeelne kõneleja, ning tegin tema õpetamismeetodite kohta palju tähelepanekuid.

Samuti jäi aega, et analüüsida ennast kui õppurit – sellises rollis oli üle pika aja väga kasulik ja silmiavav olla. Jõudsin kogeda igavust, ebamugavust ja isegi hirmu, kui pidin õpetajale üle andma oma essee, mida ta kohe mu oma silme all parandas. Ja et essee oli hea, sain kogeda ka lapselikku heameelt positiivse tagasiside üle.

Õpetaja David oli õppinud inglise keelt ja kirjandust kohalikus Trinity College'is. Ta oli minust seitse aastat noorem, ruugete juustega ja juba pealaelt kiilas nagu inglise kuningapoeg.

LINNAST VÄLJA SÕITES VÕIB LEIDA KA VÄGA MAALÄHEDASI VAATEPILTE.

Ta paistis veidi hajameelne. Ühel päeval oli tal seljas lõhki kärisenud T-särk ja tundus, et ka tunni sisu mõtleb ta välja rattaga kooli vändates, et siis kähku meile midagi õpikust paljundada ja hambusse visata. Tunni improviseeritud osad olid aga väga huvitavad ja viljakad.

Ühel hommikul anti meile ülesanne arutleda kaaslastega eelmisel päeval loetud uudisloo teemal. Kui hakkasime arutelust kokkuvõtet tegema, läks meelega klassis üha mornimaks. Colombia naine muretses, sest Amazonas põleb. Venelanna muretses, sest Siber põleb. David muretses, sest Brexiti plaanides ei ole arvestatud Põhja-Iirimaa küsimusega.

Vaatasime kõik üksteisele otsa ja kollektiivne otsus oli sel hommikul: «We're all f***d.» Õues aga paistis päike, kriis-kasid kajakad ning Wicklow' mäed sinetasid kutsuvalt silmapiiril.

ÕPPURI ROLLIS OLI ÜLE PIKA AJA VÄGA KASULIK JA SILMIAVAV OLLA.

KURSUSEKAASLASED ÜLE ILMA

Minu õpperühmas oli inimesi igas vanuses ja eri riikidest: Colombiast, Venemaalt, Saksamaalt ja Hispaaniast. Lisaks veel hulk õpetajaid ühest Itaalia koolist, mille direktriss paraku

ühe paaristöö käigus minu avastas.

Elan enda arvates üsna igavat väikelinna elu: õpetan Pärnu väikekoolis ja vahel harva saan kusagile reisile, räägin vähe, hobidega ei jõua tegeleda ... Aga

tema jaoks olin ma oma põhjamaisuses üks huvitav eksootiline isend, keda oli kindlasti vaja põhjalikult tundma õppida.

Olin kartnud, et pärast esimesel nädalal Dublinis olnud kaasmaalaste lahkumist hakkab end väga üksi tundma.

Tõtt-õelda pidin end hoopiski nii mõnelgi öhtul välja vabandama, et pääseda puhkama itaallastest, kes tahavad mind õhtusõõgile tassida ning siis vaadata ja kuulata.

Sõbrad leidsin hoopis hispaanlaste seast. Esimestel päevadel oli mu pinginaabriks

üks noor hispaanlasest füüsikaüliõpilane, kes mõne päeva pärast sõitis Rootsi vahetusüliõpilaseks. Siis tuli tema asemele pedagoogiks õppiv endine ajakirjanik Mariangeles, kes paistis silma ülima metoodilisuse poolest. Mul oli tema olemisest palju õppida.

Kui Mariangeles lahkus, sai mu pinginaabriks noor inglise keele õpetaja Anna, kellega sobisime samuti väga hästi. Annaga hakkasime pärast kursuse lõppuigi koostööd tegema ja loodetavasti sõbrunevad aasta jooksul ka meie viiendad klassid.

Sellel kahepäevasele õppereisil õppisin õpetajana nii mõndagi uut. Osa sellest tuli kursuselt, palju aga elust enesest. Eks õpetaja jaoks olegi kõige tähtsam käia ringi avatud meeltega, et koguda palju toremaid lugusid, olustiku- ja karakterikirjeldusi, mida õigel hetkel oma õpilastele edasi anda.

Minu enda jaoks oli kõige tähtsam, et õppisin veel sügavamalt armastama seda maailma, meie kõigi elukohta, ja iseennast selles maailmas. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

SOODE PINNAKIHI KUIVENEMINE VÕIB OLLA KA ÜKS PÕHJUS, MIKS EESTI LOODUSLIKUD RABAD METSASTUVAD.

Kuivenevatest soodest paiskub õhku CO₂

TEADUS

Sood seovad 20% kogu maismaa muldades leiduvast süsinikust, seega on kliimamuutuste kontekstis oluline uurida soodes toimuvaid protsesse. Teadlased leidsid kodaamööbide abil, et enamiku uuritud soode pinnakiht on viimase mõnesaja aastaga märkimisväärselt kuivenenud.

MARKO MÄGI
ökoloogia ja
maateaduste instituudi
kommunikatsioonijuht

Mainekas teadus-ajakirjas Nature Geoscience ilmus Eesti teadlaste osalusel artikkel Euroopa soode pindmise kihi laialt levinud kuivenemisest viimastel sajanditel. 12 riigi

teadlased uurisid Euroopa 31 eri tüüpi soo niiskusrežiimis viimase umbes 2000 aasta jooksul toimunud muutusi ning nende võimalikke põhjusi ja tagajärgi.

Eestist osalesid uuringus TÜ ökoloogia ja maateaduste

instituudi sooteadlane Edgar Karofeld ja praegu Vaida põhikooli loodusainete õpetajana töötav Ülle Sillasoo.

SOOD MUUTUVAD ÜHA KUIVEMAKS

Sood on tähtsad süsihappegaasi sidujad ja süsiniku talletajad. Kuigi sood katavad maailma maismaast vaid umbes 3%, sisaldub sooturbas ligi 20% kogu muldade süsinikust. Turba teke saab soodes jätkuda aga vaid kõrge veetaseme tingimustes. Veetaseme alanedes hakkab turvas lagunema ja süsinik süsihappegaasina atmosfääri eralduma, mõjutades kogu maailma süsinikubilanssi ja kliimat.

Soode veetaseme muutuste uurimiseks on instrumentaal-

seid vaatlusi tehtud vaid veidi üle poole sajandi. Pikaajaliste muutuste uurimiseks kasutasid teadlased nüüd kodaamööbe, kes elavad sammalde vahel ja pindmises turbakihi. Edgar Karofeld selgitas, et nende ainuraksete liigiline koosseis ja arvukus reageerib niiskuse muutustele kiiresti ning nii on turbas säilinud kodade järgi võimalik kindlaks teha, millised on olnud kunagised niiskustingimused.

Selgus, et enamiku uuritud soode pinnakiht on viimase mõnesaja aastaga märkimisväärselt kuivenenud: aastatel 1800–2000 on 60% uuritud soodest olnud kuivemad kui tervikuna viimase 600-aastase perioodi kestel. Samuti on sood viimase 200 aasta jooksul olnud 24% kuivemad kui kogu uuritud 2000 aasta pikkusel ajavahemikul.

Kuna enamik uuritud soodest olid inimtegevusest suuremal või vähemal määral mõjutatud, on raske eristada kliimamuutuste ja inimtegevuse mõju soode kuivamisele. Sellest hoolimata võib öelda, et muutused on toimunud ka looduslikes soodes.

KUIVENEMINE TOOB OHTLIKU MUUTUSE

Karofeldi sõnul võidakse soode kuivenemisel peagi ületada piir, millest alates sood muutuvad süsiniku sidujast hoopis süsihappegaasi allikaks.

«Sellele oleks suur mõju. Euroopa soodes on talletatud umbes viis korda rohkem süsinikku kui metsades, kuigi metsa-

raie mõjust süsinikubilansile räägitakse märksa enam. Kuivendatud sood katavad umbes 0,3% planeedi maismaast, kuid emiteerivad ligikaudu 6% kogu inimtekkelisest süsihappegaasist,» ütles Karofeld.

Suurima negatiivse mõjuga on Indoneesias ja Malaisias õlipalmide jt kultuurtaimede kasvatamiseks kuivendatud sood. Turba lagunemisel ja põlemisel eraldub sealt ligikaudu sama palju süsihappegaasi kui sama ajaühiku jooksul kogu USA tööstusest.

Karofeld rääkis, et Eesti kuivendatud soodest ja turba tootmisaladelt eralduva süsihappegaasi kogus jääb alla vaid põlevkivitööstuse ja -energeetika heitkogustele, kuid ületab mitu korda transpordivahendite emissiooni. Ometi toetatakse CO₂-heite vähendamiseks elektriautode ostmist.

«See tähendab, et raha läheb riigist välja. Kui korrastaksime kõigest 120–200 hektarit jääksood, oleks tänu sellele õhku paiskumata jääv CO₂ heitkogus umbes sama suur kui see, mille jätame tekitamata Eestis elektriautosisid kasutades. Soodele keskendudes jääks see raha Eestisse, suureneks meie teadmised ja paraneks riigi kuvand,» võrdles Karofeld.

Kui elektriauto tuleb iga kümnekonna aasta tagant uue vastu vahetada, siis kuivendatud soo taastamise positiivne mõju aja jooksul üha suureneks.

Suhtlemine aitab taastuda vaimse tervise probleemidest

TEADUS

Oktoobri lõpus doktoritöö kaitsnud Dagmar Narusson leidis, et vaimse tervise probleemidest aitab üle saada see, kui hädasolija saab spetsialistidelt oskuslikku tagasisidet.

MARI EESMAA
mari.eesmaa@ut.ee

Personaalse taastumise käsitust on teaduses tuntud juba üle kahekümne aasta, kuid Eestis on seni keskendunud eelkõige kliinilisele taastumisele ehk sümptomite ravile. Üha enam on aga meilgi hakatud väärtustama personaalset taastumist, mis tähendab, et pärast terviseseisundi stabiliseerumist aidatakse inimesel leida uuesti oma koht ühiskonnas.

Personaalse taastumise protsessis kujundab inimene ümber oma väärtused, eesmärgid ja identiteedi ning püüab mõista, milles ta on hea ja kuidas saab ühiskonda panustada.

Termini *personaalne taastumine* tõi esimest korda oma artiklis välja William Anthony 1993. aastal. Ta selgitas seda kui teekonda, kus inimene tuleb välja patsiendi rollist ja avastab, kes ta ühiskonna liikmena on. Selle protsessi läbimiseks ei ole kindlat retsepti.

«Inimesel on vaja kaastelisi ja professionaalset tuge, sest üksi ei saa seda läbi käia. Peab endalt küsima, kes ma peale patsiendi veel olen,» selgitas äsja sotsioloogia erialal doktoritöö kaitsnud Dagmar Narusson.

Vaimse tervise probleeme on igasuguseid. Mõnest haigusest polegi võimalik kliiniliselt terveks saada, kuid personaalne taastumine annab võimaluse

end paremini tunda. «Haigus on miski, mis käib sinuga kogu aeg kaasas ja millega pead õppima elama. Samas pead endale teadvustama, et sina ise ei ole see haigus,» rääkis Narusson.

HAAVATAVUS VÕIB VIIA KRIISINI

Oma töös käsitles Narusson haavatavuse kontseptsiooni. Ta selgitas, et teel vaimsesse kriisi läbitakse kolm etappi. Kõigepealt võib ohtu sattuda inimese taluvusvõime – see

DAGMAR NARUSSON USUB, ET LOODUSES OLEMINE AITAB VAIMSE TERVISE HOIDMISELE KAASA.

võib juhtuda mingi välise mõjutaja, näiteks stressi tõttu.

Järgmisena peaksid käivituma ressursid, mis sõltuvalt inimesest aitavad tal kindla aja vältel stressile vastu hakata. Kui ressursid ei aktiveeru õigel ajal, saabubki kolmas etapp ehk avaldub haavatavus – igapäevael omal moel – ja võib tekkida kriis.

Narusson rääkis, et vahel võib minna aastaid, kuni kriisi sattunud inimene endale probleemi tunnistab. Oma doktoritööd tehes kohtas ta haiget, kes

oli sümptomeid eiranud lausa seitse aastat. Eitamine võib kesta nõnda kaua, et inimene muutub endale ja teistele ohtlikuks, mistõttu tuleb ta haiglasse toimetada. Siinkohal on tarvilik rõhutada, et mida varem ohumärkidele tähelepanu pöörata, seda lihtsam on terveneda.

VAIMNE TERVIS EI OLE TABU

Narusson räägib oma töös, et personaalne taastumine eeldab ka sotsiokultuuriliste aspektidega arvestamist. Esimene

samm taastumisel on haiguse tunnistamine, seejärel selle lahutamine enda identiteedist (haigus ei võrdu minapildiga).

Paraku on Eestis tugevalt kanda kinnitanud nõukogudeaegne arusaam, et vaimse tervise probleemid on tabu või pseudoteema. Selleks, et hädas inimest mõistetakse ja et ta saaks astuda samme oma taastumise teekonnal, on vaja ühiskonnalt positiivset peegeldust.

Identiteet luuakse teiste inimeste kaudu – me näeme end paljuski sellisena, kuidas

»

» ühiskond meisse suhtub. Kui peegeldus on negatiivne, satub minapilt löögi alla. Sestap on tähtis, et samamoodi, nagu haige peaks suutma lahutada oma probleemi isiksusest, saaksid sellest aru ka ühiskond ehk raskustesse sattunu kaasteelised.

Olgugi et meil on võrreldes Soome, Inglismaa ja teiste lääneriikidega teadlikkuse suurendamisel veel kõvasti arenguruumi, on Narussonil hea meel, et üha enam on haiguse all kannatanud nõus avalikult oma kogemusest rääkima.

«See annab võimaluse samastuda ja kinnistada arusaama, et need on päris probleemid. Kui keegi on rääkinud, annab see lootust ka teistele,» tõdes ta. «Kõige raskem on see, kui ühiskonnalt ei tule mingit vastukaja, sest vastus kinnitab inimese olemasolu. Tuleb märgata ja vastata,» lisas Narusson.

PEEGELDAMINE MUUDAB ELU

Narusson selgitas, et teistelt saadav peegeldus on personaalse taastumise juures üks tähtsamaid aspekte. Taastuja habrast minapilti saab positiivses suunas mõjutada näiteks psühhiaater, sotsiaaltöötaja või meditsiiniõde. Narusson kasutab nende koondnimetusena sõna *klienditöötaja*. Spetsialist oskab inimest innustada, selgitada personaalse taastumise olemust ja anda nõu.

Narusson tõdes, et kriisi ja haiguse tõttu võib inimesel olla raske teha ühiskonna silmis tähtsaid asju, isegi kõige argisemaid toiminguid. Doktoritöö kirjutamise käigus kuulis ta lugu naisest, kes oli varem

oma välimusele palju tähelepanu pööranud ning teistelt tihti komplimente saanud, aga haigena ei suutnud hommikuti isegi juukseid kammida.

Kriisist välja tulles ja personaalse taastumise teekonnal esimesi samme astudes tuleb inimesel uuesti avastada, kuidas ühiskonnas elada. Klienditöötaja saab innustada tegema esialgu just tavainimesele lihtsana tunduvaid asju.

Oma töös kirjeldas Narusson CHIME raamistikku, mille abil saab analüüsida vaimse tervise seisundit. See raamistik hõlmab viit aspekti, millega on vaja personaalse taastumise protsessis järjepidevalt tegeleda. Nende ingliskeelsete nimetuste esitähedest on tuletatud ka raamistiku nimetus: ühendatus (ingl *connectedness*), lootus ja optimism tuleviku suhtes (*hope*

KÕIGE RASKEM ON SEE, KUI ÜHISKONNALT EI TULE MINGIT VASTUKAJA, SEST VASTUS KINNITAB INIMESE OLEMASOLU.

and optimism about the future), identiteet (*identity*), elu mõte (*meaning in life*) ning kontroll ja selle laiendamine (*empowerment*). Neile nähtustele on vaja tähelepanu pöörata elu lõpuni, sest personaalne taastumine on elukestev protsess.

«Kõige võti on hea vaimne tervis ja selle hoidmine – see puudutab meid kõiki,» sedas Narusson.

Narussoni kõnetas doktoritööd tehes kõige enam lootuse teema – see, kui suur jõud on lootusel ja lootmisel. Tema jaoks oli pöördepunkt siis, kui ta nägi klienditöötajaid, kes mõistavad

personaalse taastumise olemust ja lähtuvad sellest oma töös.

«Neid nimetatakse lootusehoidjateks (ingl *hope holders*). See tähendab, et nad usuvad inimesse ja märkavad seda, mida patsient ise ja kõrvalsejad ei näe,» sõnas Narusson.

EESTLASTE SUHE LOOTUSESSE

Et lootuse teema aga doktoritöösse väga põhjalikult ei mahtunud, vajab see Narussoni hinnangul kindlasti edasist uurimist. Muu hulgas huvitab teda eestlaste arvamus lootusest.

Vesteldes inimestega, keda on tabanud psüühikahäire, märkas ta, et nad muutusid lootusest rääkides väga ettevaatlikuks. Ta tõi esile kolme liiki kõhklusi: «Tahaks loota, aga ei oska», «Lootusest ei sobi rääkida, sest see on justkui

tuleviku ärasõnumine» ja «Kui teised inimesed ei looda, ei suuda ka mina seda teha».

Charles Snyder, keda Narusson peab lootuse teooria üheks isaks, kirjeldas oma töödes, kuidas lootust on võimalik õppida ja arendada. «See pani mind mõtlema, et kui õpetada lastele lootmist, tulevad nad täiskasvanuna eluga paremini toime,» arutles Narusson.

AVATUD DIALOOG – NÜÜD JA KOHE!

Oktoobri algusest saati on Narusson täiendanud oma teadmisi personaalse

taastumise kohta Londonis, õppides seal avatud dialoogi meetodit.

See lähtub põhimõttest, et hädasolija vajab kiiret vastust teistelt inimestelt ja professionaalidelt. Dialoogi käigus saab haige iseendast teadlikumaks. Dialoogi kaasatakse ka pere liikmed ja lähedased, sest ühe inimese kriis puudutab teisi. Kohal on praktikud ning hõlbustaja, kes juhivad vestlust, võimaldades haigestunud inimesel ja tema lähedastel murest rääkida.

Praktikud on kui peegeldajad, kes vestluse ajal midagi ei ütle. Vahepeal tehakse hõlbustaja ning haige ja tema kaaslaste vestlusesse paus, mil saavad sõna praktikud, et peegeldada, st rääkida omavahel, aga teiste juuresolekul haige seisundist.

Peegeldajate dialoog peab olema austav, mitte häbimärgistav, ja pakkuma kõrvalpilku. Seejärel vestlevad jälle haige ja tema lähedased ning seesugune ring kordub nii palju kui vaja.

«Probleemid on seotud suhetega ja need mõjutavadki vaimset tervist,» tõdes Narusson. Avatud dialoogi meetod peaks andma aimu, kus on probleemi tuum. Seansi käigus saab inimene mõtestada koos teistega oma isiklikku lugu – seejärel on palju lihtsam jõuda selgusele, mida on vaja edasi teha.

Avatud dialoog ja teiste inimeste märkamine aitavad korrastada minapilti ja mõista enda väärtuslikkust. See tõde ei kehti ainult psüühikahäiretega inimeste kohta, vaid puudutab igäht.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

Üliõpilased kui tasuta tööjõud

ALMA MATER

Tartu Riikliku Ülikooli päevil oli iseenesestmõistetav, et üliõpilaste ülesanne polnud ainult tarkust taga nõuda ja Nõukogude riigile meelepärasteks kodanikeks kasvada. Tudengitel tuli aastakümneid enam-vähem kohustuslikus korras panustada tasuta tööjõuna suure kodumaa arengusse.

MIHKEL TRUMAN

juubeliraamatu «Eesti rahvusülikool 100» kaasautor

Õppetöövälisest raketust leidsid nad kohe pärast taasavatud nõukogude ülikooli immatrikuleerumist 1944. aasta hilissügisel. Nimelt pidid üliõpilased, nagu ka töökollektiivid, veetma üks-kaks päeva nädalas linna taastamistööl. Tuli lammutada varemeid, koristada prahti, täis ajada vanu keldreid ja teha muid selliseid töid.

Kuna Tartu oli teise maailmasõja lahingutes ulatuslikult kannatada saanud, jätkus tööd aastakümne lõpuni. Tartu Riikliku Ülikooli esimesel tegevuskümnel polnud haruldane seegi, et üliõpilased saadeti sügiseti ülikooli õppehoonete ja ühiselamute tarvis talvepuid linna vedama või Ulilasse turvast aumatama.

Hoolimata sellest, et üliõpilasi juba niigi võimalust mööda heakorra- ja muudel töödel kasutati, võttis NSVL-i Ülemnõukogu 1958. aasta detsembris vastu seaduse, mille kohaselt tuli õppetöö ülikoolides senisest enam siduda tegeliku eluga. See tähendas, et õppivat noorsugu tuli kaastata ühiskonnale tulu toovatesse ettevõtmistesse veelgi rohkem,

ON ILMNE, ET KUI PÄEV OTSA OLII TEHTUD RASKET FÜÜSILIST TÖÖD, SIIS ÖHTUSTEL LOENGUTEL PIGEM TUKUTI.

samuti pidi arendama nende praktilisi oskusi.

Nendest nõuetest lähtudes koostati uued õppeprogrammid, mis nägid muu seas ette selle, et ajaloo-keeleteaduskonna ning õigus-majandusteaduskonna (kui kõige elukaugemate valdkondade) päevases õppes tudeerivaid

esmakursuslasi tuli suunata tootvale tööle Tartu ettevõtetesse ja ehitusobjektidele.

Nii töötasid näiteks ajaloo-keeleteaduskonna esimese kursuse poisid 1960. aastate algul hommikul kella kaheksast Tartu betoonitoodete tehase tsehkhides, õhtul kuuest kümneni kuulasid aga loenguid. Seega said esmakursuslastest sisuliselt öhtuülikooli üliõpilased.

Paraku tähendas see tudengitele üle jõu käivat koormust: on ilmne, et kui päev otsa oli tehtud rasket füüsilist tööd, siis öhtustel loengutel pigem tukuti. Peagi mõistsid ka riigijuhid, et puuduliku väljaõppega üliõpilasi rakendati ettevõtetes pigem abitöödel ning see ei toonud kokkuvõttes

FOTO: JOHANNES MIKK, TÜ MUUSEUM

NII SÖITSID TUDENGID 1960. AASTAL KOLHOOSI.

kaasa muud kui üldise õppe-
edukuse langemise.

Võrreldes eelkirjeldatuga osutus palju pikemaajaliseks tavaks see, et üliõpilasi, enamasti jällegi esmakursuslasi, pagendati sügisel vähemalt kuus ajaks kolhoosidesse-
sovhoosidesse.

Nõukogude kodumaa põllumajanduses vajati saagikoristusel hädasti abikäsi. Enamasti tähendas see nädalate kaupa kartulivõtmist, mis vihmaste ilmadega oli pigem läbimärjana mudas sonkimine. Aga teha tuli muudki, näiteks peksta rehepeksumasina vilja või koristada lina ja viia vihud linalikku.

Kui esmakursuslaste kasutamisel vabriku- või ehitustöölisena 1950. aastate lõpul ja 1960. aastate algul polnud üliõpilaste jaoks tõenäoliselt midagi meeldivat, siis kogu kursusega terveks septembrikuuks või kauemakski majandusse sõitmisel olid vaatamata pikkadele ja tihti rasketelegi tööpäevadele ka omad head küljed.

Kunagised üliõpilased on rõhutanud esmajoones seda, et esimesel ülikoolisügisel peale sunnitud nädalatepikkune pead-jalad koos töötamine, söömine ja magamine andis võimaluse kursusekaaslaste üsna lähedalt tundma õppida. Hoolimata tööpäevajärgsest

väsimusest oli noortel teinekord veel hilisöölgi jõudu üksteisele vempe visata, maailmasju arutada, õunaraksus käia, üheskoos laulda ning laupäeviti külapidudel lõbutseda.

Nii kujunes ajapikku välja kambavaim ja tänu sellele kasvas kursus ühtseks. See kokkuvõttevustunne liitis kursusekaaslaste veel aastakümneid hiljemgi.

Peale selle nendivad omaaegsed abitöölised, et kuigi töö eest palka üldjuhul ei makstud, toideti neid korralikult. Kolhoos ei koonerdanud ei piima, köögivilja ega sealihaga.

Viimast korda viidi esmakursuslased saagikoristustöödele appi 1990. aasta sügisel. UT

Meedia ei saa areneda **isevoolu teed**

Rahvusvahelised hinnangud Eesti meediasüsteemi kohta on olnud siiani üsna sõbralikud: pressivabaduse indeksis oleme endiselt riigina kõrgel kohal ja tõstetakse esile, et endiste idabloki riikide seas on meie meediast kõige edukamalt kujunenud läänelik liberaalne meedia, mis toetab demokraatiat ja inimõiguste järgimist.

RAGNE KÕUTS-KLEMM
ajakirjandussotsioloogia dotsent
HALLIKI HARRO-LOIT
ajakirjanduse professor

Tõepoolest, Eesti meediapoliitikat on viimased paarkümmend aastat iseloomustanud liberaalne turumajanduslik suhtumine: on lähtutud põhimõttest, et meedia kui institutsiooni kvaliteedi tagab suuresti turg. Majandusteadlased aga teavad, mis võib juhtuda väikesel turul, mis sõltub üleilmsetest suundumustest. Meedia praeguses olukorras on palju riske. Järeldame seda meedia olukorra ja arengusuundade uuringust, mille saime valmis Tartu ja Tallinna ülikooli teadlaste koostöös.

MEEDIAVÄLJA ARENGU RISKID

Infotehnoloogia areng ja sellega seotud majandusmehhanismide muutus on tekitanud olukorra, kus inimeste tähelepanu eest võitleb üha suurem hulk

sisuloojaid, kellest paljude eesmärk on oma ideoloogiat, teenust või toodet inimestele müüa. Mõelgem näiteks, kui palju aega ja tähelepanu läheb arvutimängudele, foorumitele, mõnusatetele kassipiltidele. Selles, et inimesed meedia abil meelt lahutavad ja suhtlevad, pole isenesest midagi halba. Küll aga tekib ühiskonna jaoks probleem siis, kui liiga suur hulk inimesi liiga suure osa oma tähelepanust ühiskonnas toimuvalt ära pöörab.

Näiteks eesti keele ja kultuuri seisukohalt on tähtis, et meie kultuuriga seotud sisu hulk võrreldes üle maailma toodetud (audiovisuaalse) sisuga ei väheneks. Globaalselt toodetavat meediasisu Eestis levitada on odavam, kui kvaliteetset materjali ise luua.

Teine näide: nn toimetusemeetrika – veebistatistika artiklite lugemise, klõpsamise või edasijagamise kohta – võimaldab tänapäeval üsna täpselt jälgida, missugused artiklid või saated köidavad tarbija tähelepanu. Kui toimetaja näeb, et üks

lugu pälvib palju tähelepanu, siis püüab ta samal teemal tekste juurde luua ning sarnast materjali edaspidigi leida ja edastada.

Samamoodi käituvad konkureerivad meediaorganisatsioonid, mistõttu teave muutub ühekülsemaks. Teisisõnu: kui sisuloomet mõjutab liiga palju suure hulga tarbijate maitseelistus, tekib oht, et hakkame aegamööda muutuma eesliteks nagu Pinocchio muinasjutus.

Klassikaline uudisajakirjandus, mille keskne ülesanne on kriitiliselt jälgida ühiskonnas toimuvat, pole kaotanud üksnes oma uudistevahendaja monopolit, vaid on jäänud ka majanduslikus mõttes vaeseks.

Varem tulu toonud reklaam läheb pigem globaalsetele suurfirmadele. Praegu me ei teagi täpselt, kui suur hulk reklaamiraha läheb Google'i, Facebooki, Amazoni jm keskkondadele Eestist välja. Arvatakse, et veel aasta tagasi võis see olla üle 10 miljoni euro. Need summad kasvavad üha kiirenevas tempos.

Samal ajal on avalikku huvi teenivat ajakirjandust ja sõltu-

matut teabeanalüüsi valdavaid ajakirjanikke tarvis rohkem kui kunagi varem. Infouputuses on inimestel vaja usaldusväärset teavet. Praegu ei ole veel ühelgi teisel institutsioonil või organisatsioonil peale ajakirjanduse pädevust ja ressursi püsivalt tegeleda olulise info otsimise, faktikontrolli ning leitud teabe «tõlkimisega» inimeste jaoks lihtsasti arusaadavasse keelde. Blogijad ja kodanikuajakirjandus ei ole uuriva ajakirjanduse rolli üle võtnud.

Uuriv ajakirjandus pole tähtis mitte niivõrd auditooriumile kui turuosalisele (uuriva ajakirjanduse lood ei pälvi muust sisust tingimata palju rohkem tähelepanu ega too tunduvalt enam tulu), kuivõrd auditooriumile kui kodanikele, sest see avab võimu teostamise tagamaid ning võimaldab teha teadlikke valikuid. Samuti mõjub selle rolli esilolek võimul olijatele distsiplineerivalt.

Seega oleme paradoksaalses olukorras, kus hädasti oleks vaja teadlikku ja kriitiliselt informeeritud valijat, aga teabekeskonna turumehhanismid soodustavad arengut, kus inimestega manipuleerimine teabe abil muutub üha lihtsamaks.

Situatsioonis, kus arvukad (sh globaalsed) sisuloojad inimeste tähelepanu eest aina rohkem võitlevad, on turumehhanismidele lootma jäämine Eesti jaoks sama mis viljade kasvatamine ilma väetamiseta:

kodumaine kiratseb ja sööme ikka võõramaist.

RISKIDE PÖÖRAMINE VÕIMALUSTEKS

Seega peame küsima: kas ja kuidas saab riik oma kodanike teabekeskonda turu ja võimuvõitluse eest veidigi kaitsta?

Ühte lihtsat lahendust ei ole. Olukorda saab muuta väikeste koostöötoimivate sammudega. Kõige vajalikum oleks koostöö Euroopa riikidega otsida võimalusi piirata reklaamiraha väljavoolu – Eesti elanike tähelepanu pealt ei peaks teenima eelkõige globaalsed suurettevõtted.

AVALIKKU HUVI TEENIVAT AJAKIRJANDUST ON TARVIS ROHKEM KUI KUNAGI VAREM.

See aitaks ka vältida suundumust, et ajakirjanike töösektor muutub odavaks, vähese kvalifikatsiooniga tööturunišiks, edasihüppe platvormiks, kus töötatakse vaid lühikest aega (see on üleilmne tendents, mida peaks vältima). Eesti ajakirjanduse tugev külg on seni olnud just ajakirjanike professionaalne töökultuur, nagu on märgitud ka näiteks rahvusvahelises uuringus Worlds of Journalism.

Seadused ja rahastusmeetmed peaksid toetama meediaorganisatsioonide koostööd ajakirjanike kvalifikatsiooni- nõuete, eetika, palkade, uuriva ajakirjanduse jm ühiskonnale

olulise arendamisel. Koostöö vedaja uue rolli võiks enda kanda võtta uuenev rahvusringhääling, kellest võiks saada kultuurikoostöö ja andmetöötlusvaliteedi katalüsaator.

Praegune ajakirjanduse ärimudel üldiselt ei toeta kohaliku ajakirjanduse arengut (mõnes piirkonnas küll, teises üldse mitte).

Kuivõrd kohalikud omavalitsused on suuresti üle võtmas kohaliku teabe loomise ja levitamise rolli, on tähtis kokku leppida kommunikatsioonieetikas, mis aitaks luua läbipaistvat teabekultuuri kohalikus ja regionaalses kontekstis.

Hea arutelukultuuri loomine ja hoidmine näib olevat kõige lootusrikkam just kohalikul ja regionaalsel tasandil.

Oluline on ka, et ühiskonnas oleks teave selle kohta, mis meediasektoris ja inimeste infokäitumises toimub. Kuna muutused on kiired, on vaja luua piisav ja mõistlik monitooringusüsteem, et infopoliitilised otsused saaksid olla teadmispõhised. Tervikuna muutub aga üha tähtsamaks meedia- ja infopädevus. Meediasektori muutuste «tõlkimine» meedia- ja infoõpetusse ei toimi lihtsalt entusiasmi najal, vaja on riiklikku ning väga hästi läbi mõeldud strateegiat. **U**

30.11 kl 15 VANEMUISE KONTSERDIMAJAS 6.12 kl 19 PÄRNU KONTSERDIMAJAS 7.12 kl 19 ESTONIA KONTSERDISAALIS

... ja tuulelaeval valgusest on aerud ...

Pärt Uusberg
Uku Masing
Kristian Jaak Peterson

SUURVORM Tartu Ülikooli Sümfooniaorkester, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor ja Tartu Ülikooli Kammerkoor.
SEGAKOORILE JA SÜMFOONIAORKESTRILE DIRIGENDID: Taavi Kull, Triin Koch ja Kuno Kerge

Tartu Ülikoolil täitub tänavu sada aastat tegutsemisest eestikeelse ülikoolina. 1. detsembril 1919 toimus Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli avaaktus ning tegevust alustas ennekõike eesti üliõpilastele mõeldud ja Eesti ühiskonda teeniv ülikool. Rahvusülikooli juubel on pühendatud Eesti riigile ja eesti keelele. Juubeliaasta sündmused ja pidustused on ülikoolipere tänu ja kingitus, millest on oodatud osa saama kõik Eesti inimesed.

Pärt Uusberg on teose „... ja tuulelaeval valgusest on aerud ...“ kirjutanud 2019. aastal, pühendades selle eestikeelse ülikooli sajandale aastapäevale.

Vaata lähemalt 100.ut.ee

IN MEMORIAM

VALDUR TIIT

16.01.1931–18.10.2019

18. oktoobril lahkus meie hulgast Eesti teadusaparatuuri-ehituse *grand old man* Valdur Tiit.

Kooliteed käis Tiit sünnikohas Jõgevamaal, lõpetades Jõgeva Keskkooli 1950. aastal kuldmedaliga. Viis aastat hiljem lõpetas ta kiitusega Tartu Riikliku Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna teoreetilise füüsikuna.

Pärast ülikooli lõpetamist asus Tiit ametisse Eesti NSV Teaduste Akadeemia Füüsika ja Astronoomia Instituudis, uurides seal esmalt helkivaid ööpilvi. Pärast esimese sputniku üleslennutamist määrati ta sputniku vaatlemiseks asutatud Tartu vaatlusjaama juhatajaks.

1953. aastal alustati uue observatooriumi ehitamise ettevalmistusi ja moodustati selleks staap. Valdur Tiidu ülesanne oli rajada aparaadiehituse laboratoorium ja vaadata kogu Tõravere ehituskomplekti järele.

1959. aasta 1. juunil avati instituudi juures astronoomia ja atmosfäärifüüsika sektorite töökoda, millest hiljem sai aparaadiehituse sektor ning mõne aja pärast Füüsika Instituudi aparaadiehituse labor. Tiit oli selle allüksuse juhataja kuni labori töö lõpetamiseni 1993. aastal.

Valdur Tiidust sai teadusliku aparaadiehituse

FOTO: IERAKOGU

suuna rajaja Tartus. Tähisteks sellel teel olid maailma esimese kahekordse peegeldifraktsioonivõredega vaakummonokromaatori TVM-3 loomine, ultraviolettkiirguse orbitaalse radiomeetri SFM-4UF ja spektrofotomeetri RUF kasutamine Nõukogude Liidu kosmoseaparatuuridel 1970. aastatel ning laboratoorse sünkrotroni maketi valmimine 1989. aastal.

Tiidu juhitud kollektiivi tegevus teadusaparatuuri arendamisel pälvis 1980. aastal nõukogude Eesti teaduspreemia.

Hindamatu oli ka Valdur Tiidu panus Tartu regiooni teadustaristu arendamisse. Ta juhtis Füüsika Instituudi Riia maantee hoonekompleksis aparaadiehituse korpuste püstitamist tingimustes, kus ehitustegevuse korraldamine oli võrratult keerukam kui tänapäeval.

Aastatel 1993–2003 töötas Valdur Tiit Eesti Põllumajandusülikoolis keskkonnaaparatuuri laboratooriumi juhatajana. Sealgi oli ta oma mõtete ja ettevõtmistega aastaid oma ajast ja harjumus-

pärastest teemadest ees, võttes südameasjaks taastuvenergia küsimused.

1999. aastal algatas Tiit konverentsisarja «Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine», nii et tänavu novembris toimuv konverents kannab juba järjekorranumbrit 21.

Valdur Tiit avaldas hulgaliselt teaduspublikatsioone ning tema kaasjuhendamisel on kaitstud väitekirju. Koos kaasautoritega on ta saanud viis NSVL-i autoritunnistust ning patente Prantsusmaal ja Ameerika Ühendriikides. Tema käe all sirgusid oma ala asjatundjateks Tartu aparaadiehituses ja mujalgi ilma teinud Mati Meos ja Roman Mugar. 2009. aastal tunnustas Tartu linn Tiidu teeneid medaliga.

Valdur Tiitu meenutades ei pääse üle ega ümber ka malest. Kolm korda võitis ta Eesti Teaduste Akadeemia malemeistri tiitli ja 1977. aastal jõudis ka meistrikandidaadi normini.

Valdur Tiit armastas öelda, et eesmärgid tuleb seada ebarealistlikult suured, siis on lootust midagi olulist ära teha. Oma elus oskas ta suuri eesmärgi püstitada ja neid ka saavutada. Mälestus temast kui entusiastlikult tegusast, põhimõttekindlast ja hea huumorimeelega mehest jääb meile aastateks.

TÜ füüsika instituut ja Tartu observatoorium

DOKTORITÖÖD

4. novembril kell 13.15 kaitseb **TATYANA TSUKANOVA** majandusteaduse erialal doktoritööd «Insights into the Export Behavior of SMEs from Emerging Economies: Evidence from Russia and China» («Tärgava majandusega riikidest pärit väikese ja keskmise suurusega ettevõtete ekspordikäitumine Venemaa ja Hiina näitel»). Kaitsmine toimub J. Liivi 4–307. Juhendaja vanemteadur Tiia Vissak, oponentid prof Ilan Alon (Agderi Ülikool, Norra) ja prof Romeo Turcan (Aalborgi Ülikool, Taani).

5. novembril kell 16.15 kaitseb **HANNES VINNAL** ajaloo erialal doktoritööd «Turu-sidemed. Kaubandus, kommunikatsioon ja lõimumine Lääne- ja Põhjamere regioonis, c. 1730–1830». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots Enn Küng, oponent prof Jüri Kivimäe (Toronto Ülikool, Kanada).

6. novembril kell 16.15 kaitseb **INDREK PEEDU** religiooni-uuringute erialal doktoritööd «Positioning the Scholar: Issues of Epistemology and Methodology in the Evolutionary Study of Religion» («Uurijat positsioneerides: epistemoloogilised ja metodoloogilised küsimuseasetused evolutsioonilises religiooniuurimises»). Kaitsmine toimub TÜ peahoone ruumis 228. Juhendaja dr Roland Karo, oponent prof Volkhard Krech (Bochumi Ülikool, Saksamaa).

7. novembril kell 12.15 kaitseb **OLIVER NAHKUR** sotsioloogia erialal doktoritööd «Measurement of Interpersonal Destructiveness: the Societal Perspective» («Isikutevahelise destruktiivsuse mõõtmine: ühiskonna tasandi perspektiiv»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad dots Dagmar Kutsar ja em-prof Rein Taagepera (TÜ ja California Ülikool Irvine'is, USA), oponent Heinz-Herbert Noll (Leibnizi Sotsiaalteaduste Instituut, Saksamaa).

8. novembril kell 12 kaitseb **SILVA SUVI** liikumis- ja sporditeaduste erialal doktoritööd «Assessment of the impact of selected dietary supplements on endurance ability in high-temperature environments» («Toidulisandite mõju hindamine vastupidavuslikule töövõimele kõrge temperatuuriga keskkonnas»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Vahur Ööpik, oponent prof Ronald J. Maughan (St Andrews University, Suurbritannia).

11. novembril kell 11 kaitseb **RAGNE PIIR** õigusteaduse erialal doktoritööd «Mandatory Norms in the Context of Estonian and European International Contract Law: The Examples of Consumers and Posted Workers» («Imperatiivsed normid Eesti ja Euroopa rahvusvahelise lepinguõiguse kontekstis tarbijate ja lähetaatud töötajate näitel»). Kaitsmine toimub Tallinnas Kaarli

pst 3–101. Juhendajad prof Gaabriel Tavits ja prof Karin Sein, oponent prof Wilfried Rauws (Vrije Brüsseli Ülikool, Belgia).

11. novembril kell 12.15 kaitseb **TIIU MÄNNISTE** meedia ja kommunikatsiooni erialal doktoritööd «Elukestev õpe ühiskonna pöördeaegadel». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad em-prof Peeter Vihalemm ja prof Marju Lauristin, oponentid prof Pille Pruulmann-Vengerfeldt (Malmö Ülikool, Rootsi) ja prof Krista Loogma (Tallinna Ülikool).

12. novembril kell 10.15 kaitseb **ANNE-MAI ILUMÄE** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «Genetic history of the Uralic-speaking peoples as seen through the paternal haplogroup N and autosomal variation of northern Eurasians» («Uurali rahvaste geneetiline ajalugu läbi isaliini N ja autosoomse varieeruvuse prisma»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendajad vanemteadurid Kristiina Tambets ja Siiri Roots ja prof Richard Villems, oponent dots Beniamino Trombetta (Rooma Sapienza Ülikool, Itaalia).

22. novembril kell 15 kaitseb **GERDIEN MARGREETH GROOTENS** majandusteaduse erialal doktoritööd «Leadership of Peripheral Places: a Comparative study of Leadership in Estonian and Dutch Peripheral Places» («Perifeer-

sete kohtade juhtimine: Eesti ja Hollandi äärealade juhtimisprotsesside võrdlev uuring»). Kaitsmine toimub J. Liivi

4–307. Juhendajad prof Maaja Vadi ja dots Garri Raagmaa ning abiprof Lummina Horlings (Groningeni Ülikool, Holland),

oponentid prof Markku Sotarauta (Tampere Ülikool, Soome) ja teadur Riin Savi (Tallinna Tehnikaülikool).

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID

ERNST JAAKSONI MÄLES-TUSFONDI STIPENDIUM – 18 000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida välismaal kraadiõppes õpinguid või teadusuuringuid jätkavad eesti

soost doktorandid, teadurid ja õppejõud. Stipendiumi saaja peab olema TÜ doktorant või doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastane TÜ teadur või õppejõud. Taotluste esitamise

tähtaeg on 2. veebruar 2020. Täpsem teave ja nõuded stipendiumide taotlemiseks: sihtasutus.ut.ee, tysiht@ut.ee, 737 5852 või 5554 0773 (Triin Vakker).

TEATED

NOVEMBRIS TÜ AULAS:

1. novembril kell 11 rahvusvaheline konverents «60 aastat spordimeditsiini Tartu Ülikoolis», 6. novembril kell 18.30 vanatantsuansambli Saltatriculi tantsuetendus (tasuta), 7. novembril kell 18 Tartu I Muusikakooli õpilaste juubelikontsert (tasuta), 8. novembril kell 18 Tartu I Muusikakooli vilistlaste juubelikontsert, 9. novembril kell 17 XXV Lõuna-Eesti meestelaulu päev, 13. novembril kell 19 kammermuusika kontsert (esineb tšellist Silvia Ilves), 21. novembril kell 19 Eesti Rahvusmeeskori 75. aastapäeva kontsert (dirigent Mikk Üleoja).

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS

VITAE: 4. novembril kell 15 naisteklubi, 5. novembril kell 13 lauluklubi, 7. novembril kell 13.30 arstide klubi, 19. novembril kell 13 lauluklubi, 21. novembril kell 11 kirjandusklubi, 25. novembril kell 15 põltsamaalaste klubi, 28. novembril kell 15 keemikute klubi.

ÕPETATUD EESTI SELTSIS:

6. novembril kell 16.15 peab Hannes Vallikivi ettekande «Põhiõiguste genees Eesti eelpõhiseadustes ja esimeses pärispõhiseaduses». 20. novembril kell 16.15 kõneleb Aija Sakova teemal «Kirjandus kui ajalooline dokument ja tunnistus. Kuid milline?». Õpetatud Eesti Seltsi ettekandekoosolekud toimuvad aadressil Jakobi 2–230. Lisateave: oes.ut.ee.

2. novembril kell 18 avatakse Kadrioru kunstimuuseumis **NÄITUS** «Ars Academica. Tartu Ülikooli kunstikogu» ja esitletakse raamatut «100 kunstiteost Tartu Ülikoolist». Näitus jääb avatuks 5. aprillini 2020 ja TÜ muuseumis eksponeeritakse seda 2021. aastal.

6. novembril tähistatakse Tartu Ülikoolis Rootsi kuninga, ülikooli asutaja **GUSTAV ADOLFI PÄEVA** loengute ja barokkmuusika kontserdiga. Kell 16.00–17.30 peetakse Jakobi 2–114 ingliskeelseid

loenguid, 17.45 asetatakse lilled Johan Skytte monumendi ja Gustav II Adolphi mälestusmärgi juurde ning 18.30 on ülikooli aulas tasuta kontsert, kus vanatantsuansambel Saltatriculi esitab kuningas Gustav II Adolphi ja kuninganna Kristiina aegseid tantse.

7. novembril kell 16.15 peab Maastrichti Ülikooli innovatsiooni ja kestliku arengu professor René Kemp ühiskonnateaduste instituudi hoones Lossi 36–215 **AVALIKU LOENGU** «Humanization of Economy».

8. novembril kell 19 annavad Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor ja Helsingi akadeemiline meeskoor Akademiska Sångföreningen Tartu Jaani kirikus **ÜHISKONTSERDI**. Akademiska Sångföreningen on Soome vanim järjepidevalt tegutsev koor, mille asutas 1838. aastal helilooja Frederik Pacius. Ühiskontserdil kuulab nii Eesti (Tormis, Kõrvits, Uusberg), Soome (Sibelius,

Rautavaara) kui ka teiste riikide heliloojate (Rheinberger, Holst) muusikat. Piletid hinnaga 5 ja 7 eurot on müügil kohapeal.

12. novembril kell 9 esitletakse Eesti Rahvusraamatukogus rahvusülikooli 100. aastapäeva raames **EESTI RAHVUS-ATLAST**. Avatakse ka näitus, kus tutvustatakse huvipakkuvamaid kaarte ning varasemaid Eestis ilmunud atlasi ja teiste riikide rahvusatlasi.

12. novembril kell 10.30 toimub Viljandis rahvusülikooli 100. aastapäeva puhul rahvusvaheline päranditehnoloogia **KONVERENTS** «Rahvusliku käsitöö uurimine: sihid ja meetodid kõrghariduses». Konverentsiga tähistab Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakond 25. tegutsemisaastat. Konverentsi töökeel on inglise keel.

16. novembri kell 18 toimub Pauluse kirikus Tartu Ülikooli kammerkoori **KONTSERT** «Kuula: valgusest imelist juttu...». Ettekandele tuleb Cyrillus Kreegi ja Tõnu Kõrvit-sa looming.

18. novembril kell 19.15 toimub vabakonnateemaline **VESTLUSÕHTU** korporatsiooni Rotalia konvendis Tähe 3. Vestlusõhtu toimub rahvusülikooli 100. aastapäeva auks korraldava vestlusõhtute sarja «Ülikool teerajajana» raames, mida korraldavad Tartu akadeemilised organisatsioonid.

27. novembril avatakse rahvusülikooli 100. aastapäeva tähis-

tamiseks TÜ loodusmuuseumis **NÄITUS** «Maailm seljakotis. 100 aastat loodusteaduslike ekspeditsioone». Näitus annab ülevaate Eesti loodusteaduse viimase saja aasta arengusuundadest loodusteaduslike ekspeditsioonide kaudu. Avamisel pakutakse hariduslikku tegevust õpilastele ja publiku-programmi.

28. novembril kell 10 toimub ERM-is TÜ eetikakeskuse 12. väärtuskasvatuse **KONVENTS**.

28. novembril kell 10 toimub TÜ raamatukogu konverentsisaalis rahvusvaheline **KONVERENTS** «Rahvuskeelsed ülikoolid üleilmastuvad maailmas». Konverentsil vaadatakse tagasi Eesti, Läti ja Leedu kõrghariduskeele sajandile, analüüsitakse nende kolme keele rolli õppekeelena tänapäeva kõrghariduses ning võimalusi leida tasakaalupunkt rahvuskeelse ja ingliskeelse kõrghariduse vahel.

28. novembril kell 15.15 esitletakse ülikooli raamatukogus **KOGUMIKKU** «Humanitaaria 100-aastasest rahvusülikoolis». Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna professorid on avaldanud eestikeelse artiklil kogumiku, mis annab ettekujutuse meie humanitaaride laiadest haardest ja rahvusvaheliselt tunnustatud kõrge tasemest.

29. novembril kell 16 avatakse TÜ muuseumi Morgensterni saalis rahvusülikooli 100. aastapäeva raames **NÄITUS** «Minu elu ülikool». Ülikooli vilistlased

viiakse nostalgilisele minevikurännakule Tartu Ülikooli jälgi mööda, mis inspireerivad praeguseid ja tulevasi tudengeid ning räägivad lugusid, mis puudutavad neidki, kes pole kunagi selle kõrgkooliga seotud olnud.

30. novembril kell 15 toimub rahvusülikooli 100. aastapäevaks Pärt Uusbergi loodud teose «... ja tuulelaeval valgusest on aerud ...» **ESI-ETTEKANNE** Vanemuise kontserdimajas. Teost on võimalik kuulata ka 6. detsembril kell 19 Pärnu kontserdimajas ja 7. detsembril kell 19 Estonia kontserdisaalis.

30. novembril kell 16.15 algab Vanemuise kontserdimaja ees **TÖRVIKURONGKÄIK**. Mööda Ülikooli tänavat suundutakse peahoone ette, kus peavad tervituskõne rektor ja üliõpilaskonna esimees. Pärast kõnesid laudakse üheskoos «Gaudeamus» ja minnakse Toomemäele, kus kell 17.30 etendub valgusmäng «Tartu vaim».

30. novembril kell 20 toimub ERM-is rahvusülikooli 100. aastapäeva **PIDUÕHTU** «Tuleviku juured». Õhtu jooksul astuvad üles näitlejad ja muusikud Adeele Sepp, Kaarel Targo, Jaanus Tepomees, Lauri Liiv, Sofia Rubina, Jarek Kasar, Tõnis Mägi ning Tartu Ülikooli sümfooniaorkester, kammerkoor ja rahvatantsijad. Õhtujuhid on Saara Pius ja Priit Loog. ERM-i B-sissepääsu ukсед avatakse kell 19, õhtu ametlik algus on kell 20 ja pidu kestab kella kaheni öösel.

TUNNUSTUSAVALDUSED

TÜ väikese medali pälvis 60. sünnipäeval loodusmuuseumi ja botaanikaiaia näituste ja loodushariduse osakonna muuseumipedagoog **AIVO TAMM**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 70. sünnipäeval

ökoloogia ja maateaduste instituudi loodusteadusliku hariduse teadurit **KLAARA KASKE**.

TÜ tänukirja pälvisid 75. sünnipäeval molekulaar- ja raku-bioloogia instituudi kauaaegne juhiabi **TIIU ROOTSLANE**;

65. sünnipäeval bio- ja siirde-mediitsiini instituudi patofüsioloogia vanemteadur **MARGUS EIMRE**;

55. sünnipäeval rahandusosakonna isikumaksete talituse juhataja **KAIE AIA**;

samuti teaduskooli kauaaegne töötaja **HILJA AFANASJEVA**.

ÕNNITLUSED

95 VILMA TRUMMAL, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna emeriitdotsent – 21. november

80 KIIRA ALLIKMETS, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna emeriitdotsent – 27. november

75 RICHARD VILLEMS, akadeemik, arheogeneetika professor, populatsioonigeneetika juhtivteadur ja evolutsioonilise bioloogia õppetooli juhataja – 28. november

70 SIRJE KAUR, meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdotsent – 3. november

VÄINO SAMMELSELG, anorgaanilise keemia professor, anorgaanilise keemia õppetooli juhataja ja materjaliteaduse osakonna juhataja – 13. november

65 ANU ALUOJA, kliinilise psühholoogia dotsent – 21. november

60 TIIT VAASNA, üldkirurgia assistent – 7. november

MARJU ROSENTHAL, keemia instituudi vastutav sekretär – 13. november

55 AIVE LIIGANT, neuroloogia lektor – 18. november

AUNI VARDJA, arvelduste talituse raamatupidaja – 26. november

ESTA PILT, elukestva õppe keskuse täiendusõppe programmijuht – 30. november

ANU RJABININ, raamatukoguhoidja – 30. november

50 MEELIS PÄRTEL, botaanika professor, botaanika osakonna juhataja ja botaanika õppetooli juhataja – 3. november

HEDI-KAI PAI, Viljandi kultuuriakadeemia laulu ja hääleseade lektor – 7. november

ARNOLD KRISTJUHAN, epigeneetika professor – 28. november

ELICA MATEO KRIKK, romanistika osakonna õppekorralduse spetsialist, maailmakirjanduse ja klassikalise filoloogia õppekorralduse spetsialist – 30. november

40 MARGUS KÕOMÄGI, äri rahanduse teadur ning ettevõtluse ja projektijuhtimise programmijuht – 20. november

35 MART TŠERNJUK, Aasia regiooni keelte osakonna hiina keele õpetaja – 9. november

EVELIN LEHTOJA, rahandusosakonna sekretär-raamatupidaja – 28. november

HIŠĀM IBN AL-KALBĪ
EBAJUMALATE
RAAMAT
(Kitāb al-aṣnām)

Araabia keelest tõlkinud,
kommenteerinud ja eessõna kirjutanud
Helen Geršman ja Üllar Peterson

HIŠĀM IBN AL-KALBĪ
EBAJUMALATE
RAAMAT
(Kitāb al-aṣnām)

Araabia keelest tõlkinud,
kommenteerinud ja eessõna kirjutanud
Helen Geršman ja Üllar Peterson

ISLAM KONTEKSTIS, 2

Hišām ibn al-Kalbī

EBAJUMALATE RAAMAT (Kitāb al-aṣnām)

ISBN 978-9949-03-077-4, 332 lk. Hind kirjastuse e-poes 15 €

Sarja „Islam kontekstis” teine köide sisaldab islami algusajal olulise, kuid hiljem põlualuse autori Hišām ibn al-Kalbī (737–822) „Ebijumalate raamatu” tõlget. See on ainus terviklikult säilinud islamieelsete araablaste polüteistlikku kultust kirjeldav käsitlus. Puuslike ja ebajumalakummardamiskohtade kirjeldused vahelduvad islamieelse luule näidetega, mis teeb teose põnevaks nii ajaloost, religiooniloost, folkloristikast, etnograafiast kui ka kirjandusloost huvituvale lugejale. Tõlke eessõnas antakse põhjalik ülevaade ibn al-Kalbī elust ja loominguist, „Ebijumalate raamatu” ülesehitusest ja uurimisloost, autori keelekasutusest ning islamieelseist ebajumalaist. „Kuratlik kolmik” al-Lāt, Manāt ja al-‘Uzzā, aga ka hulk teisi tegelasi, kellest tänapäeva muslimid enam midagi teada ei taha, kuid samas neid oma religiooses mälus sajandist sajandisse kaasas kannavad, leiavad siin kriitilise käsitluse nii ajaloolisest, religiooniloolisest kui ka keeleteaduslikust vaatenurgast.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

 TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

EERIMA-TEGUSÖNA ASENDUSI: SKANNIMA, JUHUVALIMA JA EDASTAMA

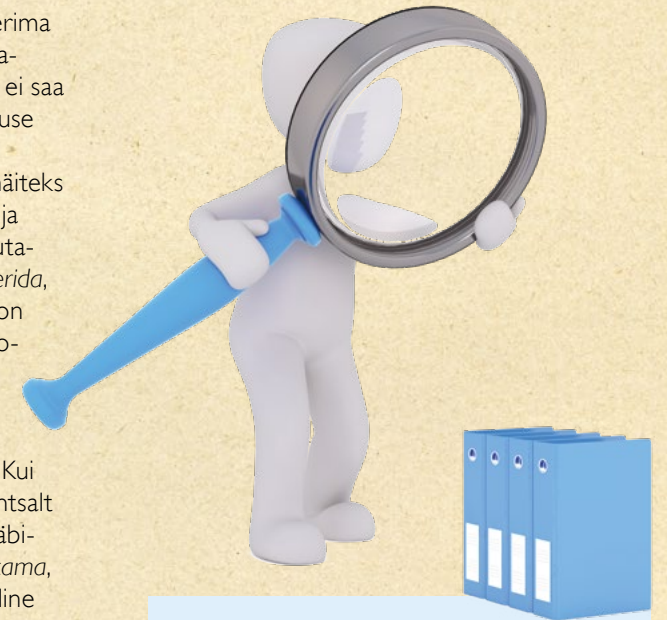
Tegusõnu, milles on eeri-liide, on eesti keeles üpris palju, näiteks päring *eerima annab õigekeelsussõnaraamatu veebiväljandes 966 vastet. Kõigil neil tegusõnadel ei saa keelenurgas peatuda, nii et võtkem vaatluse alla mõni variatiivsem.

Paljude variantidega eerima-sõna on näiteks skaneerima. Minge kodulähedasse poodi ja vaadake, mis on iseteeninduskassale kirjutatud: kas toode tuleks skaneerida, skanneerida, skäneerida või skänneerida. Loetletutest on korrektne ainult esimene, mida võiks ökonoomsust taotledes veelgi lühendada: skaneerima > skannima.

Samamoodi variatiivne inglise keele laen on randomiseerima (ingl randomize). Kui omasõna kasutada ei taha, tuleks sõna lihtsalt lühendada: randomeerima. Täenduselt läbi paistvamad oleksid aga vasted juhuslikustama, juhuvalima ja juhuslikult valima. Toortõlkeline randomiseeritud eksperiment võiks olla randomeeritud või – ärgem kartkem kasutada oma sõnu – juhuslikustatud või juhuvalikuga katse.

Ka moesõna kommuniqueerima asemel on kodumaised sünonüümid olemas: edastama ja teatama. Alati pole aga head eesti vastet võtta ja piisab sõna lühendamisest, näiteks normeerima > normima.

Ökonoomsed vormid võivad tunduda alguses võõrad, näiteks archiveerima > arhiivima ja projekteerima > projektima. Osä neist on aga igapäevased, näiteks analüüseerima > analüüsima ja riskeerima > riskima. Tuletiste loetelu

JUHUVALIKUGA KATSE

(ingl randomized experiment) on teaduseksperiment, mille osalised on valitud juhuslikult.

võib igaüks ise jätkata. Silmas tuleb pidada ainult seda, et eerima-tegusõna ei saa lühendada, kui lühemal vormil on teistsugune tähendus, näiteks serveerima ja servima. Pakkugu loominguline sõnavara keelerõõmu! ●

KEELENURKA TOIMETAB MILJON+ TÖÖRÜHM (RIINA REINSALU JA ANN SIIMAN). ILLUSTRATSIOON: PIXABAY.COM

Vaata ja täienda Vikipeedias artiklit «Juhuvalikuga katse». Kõigi mõistete loendi leiad aadressilt [Vikipeedia:Tartu Ülikooli keelenurk](https://et.wikipedia.org/wiki/Vikipeedia:Tartu_Ülikooli_keeledenurk).

GUSTAV ADOLFI PÄEV

6. novembril tähistatakse Tartu Ülikoolis Rootsi kuninga, ülikooli asutaja Gustav Adolfi päeva. Peetakse teemakohaseid loenguid ja kell 18.30 on ülikooli aulas barokkmusika kontsert.

KONVERENTS

12. novembril kell 10.30 algab Viljandis Eesti Pärimusmuusika Keskuses rahvusvaheline päranditehnoloogia konverents «Rahvusliku käsitöö uurimine: sihid ja meetodid kõrghariduses».

PIDUÕHTU

30. novembril kell 20 toimub ERM-is rahvusülikooli 100. aastapäeva piduõhtu «Tuleviku juured». Oodatud on nii üliõpilased, vilistlased, õppejõud ja teised töötajad kui ka ülikooli külalised.

6

7

12

30

30

AVALIK LOENG

7. novembril kell 16.15 peab Maastrichti Ülikooli innovatsiooni ja kestliku arengu professor René Kemp ühiskonnateaduste instituudi hoones Lossi 36–215 loengu «Humanization of Economy».

ESIETTEKANNE

30. novembril kell 15 kantakse Vanemuse kontserdimajas esmakordselt ette Pärt Uusbergi suurvorm segakoorile ja sümfooniaorkestrile «... ja tuulelaeval valgusest on aerud ...».

NOVEMBER 2019

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1